

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM

2019 -2022

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Michaela Kovářiková

**Integrace osob se zdravotním postižením do společnosti
prostřednictvím Powerchair Hockey**

Praha 2022

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Milan Fleischmann

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR COMBINED PART TIME STUDIES

2019 - 2022

BACHELOR THESIS

Michaela Kovářiková

**Integration of challenged persons into society by means
of Powerchair Hockey**

Prague 2022

The Bachelor Thesis Work Supervisor:

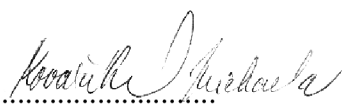
Mgr. Milan Fleischmann

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 21. 2. 2021

Michaela Kovářiková.....

Poděkování

Děkuji panu Mgr. Milanovi Fleischmannovi za pomoc při vedení mé bakalářské práce. Mé poděkování patří též managementu a členům organizace LENOX, z. s. za spolupráci při získávání údajů pro výzkumnou část této práce.

Anotace

Tato práce se v teoretické části věnuje nejprve charakterizováním jednotlivých skupin studentů se speciálními potřebami a nastínění úprav výuky při vzdělávacím procesu. Pro správné pochopení potřeb osob se zdravotním postižením je důležitá znalost jejich omezení a schopností. K tomu slouží Mezinárodní klasifikace funkčnosti, postižení a zdraví. Dále je věnován prostor historickému vývoji postavení osob se zdravotním postižením ve společnosti na území České republiky. Praktická část se zabývá nejčastějšími překážkami, které brání vozičkářům ke vstupu do sportovního klubu věnující se Powerchair Hockey a jak tyto překážky překonat i za podpory klubu.

Klíčová slova

Integrace, Lenox z.s., osoby se zdravotním postižením, Powerchair Hockey, sociální podnikání, sport, studenti se speciálními potřebami, vzdělávání, zaměstnávání

Annotation

In the theoretical part, this thesis characterises particular groups of students with special needs and suggests some adaptations in the teaching/learning process. For a correct understanding of the special needs, it is necessary to be acquainted with the students' limits and abilities. That is the purpose of the International Qualification of Functioning, Disability and Health. Further, some space is dedicated to the historic development of the approach of the society towards people with special needs in the area of today's Czech Republic.

The practical part covers most frequent obstacles that hamper wheelchair users from entering a sport (Powerchair Hockey) team and how to face these obstacles with the support of the team.

Keywords

Education, employment, integration, Lenox z.s., persons with physical challenges, Powerchair Hockey, social enterprise, students with special needs.

OBSAH

ÚVOD	9
TEORETICKÁ ČÁST	11
1 CHARAKTERISTIKA ZNEVÝHODNĚNÝCH STUDENTŮ	11
1.1 Tělesně postižení studenti.....	13
1.2 Zrakově postižení studenti.....	14
1.3 Sluchově postižení studenti	14
1.4 Studenti s komunikačními poruchami.....	16
1.4.1 Koktání	16
1.4.2 Breptavost.....	17
1.4.3 Mutismus	17
1.8 Studenti se specifickými poruchami učení a chování	18
1.9 Studenti s mentálním postižením	19
1.11 Studenti ohrožení sociálním vyloučením	21
1.12 Nadaní studenti	21
2 MEZINÁRODNÍ KLASIFIKACE FUNKČNOSTI, POSTIŽENÍ A ZDRAVÍ (WHO)	24
3 HISTORICKÝ VÝVOJ POSTAVENÍ A VNÍMÁNÍ HANDICAPOVANÝCH VE SPOLEČNOSTI NA ČESKÉM ÚZEMÍ	28
3.1 Období pravěku.....	28
3.2 Období starověku	28
3.3 Období středověku	29
3.5 Období humanismu.....	30
3.6 Nástup kapitalismu.....	30
3.7 Válečné konflikty a poválečné období.....	30
3.8 Období po Sametové revoluci	31

PRAKTICKÁ ČÁST	33
4 INTEGRACE OSOB S HANDICAPEM POMOCÍ POWERCHAIR HOCKEY	33
4.1 Powerchair Hockey	33
4.2 Powerchair Hockey v ČR	35
4.3 Analýza potřeb hráče Powerchair Hockey	36
4.3.1 Zdravotní omezení hráče	37
4.3.2 Doprava	38
4.3.3 Elektrický vozík	39
4.3.4 Dostupnost osobní asistence a role rodiny	40
4.3.5 Finanční situace	41
4.3.6 Osobní motivace	43
4.4 Analýza připravenost integrace hráče do sportovního klubu.....	43
4.4.1 Program KAMAS – Program dobrovolnictví a osobní asistence	44
4.4.2 Asistent na zkoušku.....	45
4.4.3 Kulturní program Pomáháme smíchem.....	47
4.4.4 Sociální podnikání.....	48
4.5 Závěry analýzy	49
ZÁVĚR	51
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	53
SEZNAM ZKRATEK	61
SEZNAM TABULEK	62

ÚVOD

Tato práce se věnuje analýze podmínek integrace osob se zdravotním postižením. Důvodem výběru tohoto tématu je osobní angažovanost autorky. Aktivně působí ve sportovním klubu na pozici osobní asistentky hráčů věnující se Powerchair Hockey (florbalu na elektrických vozících). Cílovou skupinou tohoto sportu jsou osoby s nejtěžším tělesným handicapem. Praktická část práce je právě zaměřena na zkoumání připravenosti, integrace nových hráčů do sportovního klubu a přínosu samotného sportu k celospolečenskému začlenění. Aby tento proces byl úspěšný, je zapotřebí znát potřeby a překážky, které tento proces ovlivňují (rodinné zázemí, osobní motivace, finanční možnosti, zdravotní omezení aj.). Dále je věnován prostor aktivitám a projektům, které právě organizaci Lenox z.s. provozující sportovní klub pomáhají v řešení zmíněných překážek (projekty KAMAS, Pomáháme smíchem, Sociální podnikání, zaměstnávání osob se zdravotním postižením atd.). Každý popsaný projekt je doplněn o komentář autorky včetně vlastního návrhu možného rozvoje. Zmíněn je i samotný proces příjmu a začlenění. Pro získání dat a relevantních informací byla využita forma dotazování na základně rozhovoru s představiteli organizace Lenox. Dalšími zdroji byly interní i veřejně dostupné dokumenty zmíněné organizace.

Pro správnou analýzu je ovšem i důležitá znalost problematiky integrace osob se zdravotním postižením v širším kontextu. Proto se první část teorie zabývá vymezením základních pojmů. Mezi ně patří i různé vymezení označení absolventů českého školního vzdělávacího systému (žák, student, student se speciálními potřebami, zdravotní postižení).

Dále jsou charakterizovány jednotlivé skupiny studentů se speciálními potřebami a úpravy jejich procesu vzdělávání.

Teoretická část zahrnuje i popis Mezinárodní klasifikace funkčnosti, postižení a zdraví. Tento mezinárodně uznávaný dokument byl vytvořen za účelem sjednocení pojmů, nastavení jejich definic, parametrů v oblasti zdraví a postižení. Do jeho vzniku v roce 2001 byly v různých státech pojmy jako zdraví nebo postižení chápány odlišně.

TEORETICKÁ ČÁST

1 CHARAKTERISTIKA ZNEVÝHODNĚNÝCH STUDENTŮ

V rámci teoretické části je zapotřebí uvést několik základních pojmů a analyzovat vzájemnou interakce mezi nimi. Dle platného školského zákona¹, který tvoří základ právního rámce pro vzdělávání znevýhodněných dětí, žáků či studentů rozlišujeme pojmy uvedené níže. Je za potřebí zprvu upřesnit, že pro účely této práce bude pro všechny osoby, které vstupují do vzdělávacího systému za účelem získání znalostí a odborné kvalifikace používán jen pojem *student*. Odborná literatura ovšem rozlišuje účastníky českého vzdělávacího systému dle stupně, který daná osoba navštěvuje. Vzdělávání dětí se týká období před nástupem na základní školu. Konkrétně jde o jesle, tedy o vzdělávací instituci určenou pro batolata od 1–3 let jejich věku. Následující období (obvykle od 3–6 let) tráví dítě v mateřské škole. Na základní škole se setkáváme s pojmem *žák* stejně tak při pobytu na střední odborné škole. V případě, že je navštěvována učňovská škola můžeme se setkat s označením učeň. Jde o žáka, který se připravuje na své budoucí povolání se zaměřením na praktické využití odborné studované profese. Kdežto označení *student* je osoba, která navštěvuje vysokou školu.²

Student se speciálními potřebami vyžaduje úpravy vzdělávacího procesu například i za pomoci různých pomůcek. Samotné úpravy by měly vycházet z individuálních potřeb studenta, které vychází z jeho aktuálního zdravotního stavu, kulturního prostředí a dalších životních podmínek. Cílem tohoto individuálního přístupu je naplnění maximálního potenciálu vzdělanosti studenta. Tedy snaha o co možná největší získání znalostí a dovedností, které umožní zvýšit jeho životní úroveň na nejvyšší možnou míru. Horní hranice je definována nejen zdravotním stavem, ovlivněný mimo jiné i dědičnými dispozicemi, ale i právě kulturním a sociálním prostředím, ve kterém daný student žije.³

¹ Zákon č. 561/2004 Sb. Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). Zákony pro lidi [online]. ze dne 24. září 2004 [cit. 2021-12-29]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561>

² VÁGNEROVÁ, Marie. Vývojová psychologie: dětství a dospívání. Vydání druhé, doplněné a přepracované. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2153-1.

³ Zákon č. 561/2004 Sb. Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). Zákony pro lidi [online]. ze dne 24. září 2004 [cit. 2021-12-29]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561>

Proto jde o jedince, které se vyznačují zdravotním postižením případně znevýhodněním či sociálním vyloučením. Mezi studenty se speciálními potřebami řadíme ovšem i jedince, kteří trpí poruchami chování a učení.⁴

Zdravotní postižení je definováno různě na základě úhlů pohledů a požadavků dané oblasti či oboru lidské činnosti. Každý z nich proto pohlíží na tuto problematiku odlišně, a to právě ve vztahu k příslušné činnosti či oboru. Odlišné vnímání lze pozorovat i na úrovni mezinárodních institucí. Například Světová organizace jej považuje za: „*čas-
tečné nebo úplné omezení schopnosti vykonávat některou činnost či více činností, které je
způsobeno poruchou nebo dysfunkcí orgánu.*“⁵

Organizace spojených národů je definuje takto: „*Osoby se zdravotním postižením zahrnují osoby mající dlouhodobé fyzické, duševní, mentální nebo smyslové postižení, které v interakci s různými překážkami může bránit jejich plnému a účinnému zapojení do společnosti na rovnoprávném základě s ostatními.*“⁶

I v českém právním prostředí se setkáváme s různými definicemi. Za všechny můžeme uvést tu, která se týká poskytování sociálních služeb: *Pro účely zákona se rozumí zdravotním postižením tělesné, mentální, duševní, smyslové nebo kombinované postižení, jehož dopady činí nebo mohou činit osobu závislou na pomoci jiné osoby.*⁷

Z pohledu různých typů postižení může jít o poškození pohybového aparátu nebo některých smyslů (sluchové, zrakové), či je snížena schopnost intelektových funkcí (mentální postižení). V praxi se pak můžeme samozřejmě setkat s různými kombinacemi výše zmíněných typů zdravotního omezení.⁸

⁴ Zákon č. 561/2004 Sb. Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). Zákony pro lidi [online]. ze dne 24. září 2004 [cit. 2021-12-29]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561>

⁵ NOVOSAD, Libor. Základy speciálního poradenství. Vyd. 2. Praha: Portál, 2006, 13 s. ISBN 80-7367-174-3.

⁶ Úmluva OSN o právech osob se zdravotním postižením. Ministerstvo práce a sociálních věcí [online]. 2020, 13.12.2016, 13.s. [cit. 2021-12-30]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/225526/Umluva_o_pravech_osob_se_ZP.pdf/1e95a34b-cbdf-0829-3da2-148865b8a4a8

⁷ Zákon č. 328/2021 Sb. Zákon, kterým se mění zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů. Zákony pro lidi [online]. 18.8.2021 [cit. 2021-12-30]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2021-328>

⁸ MICHALÍK, Jan, Pavlína BASLEROVÁ a Lenka FELCMANOVÁ. Katalog podpůrných opatření pro žáky s potřebou podpory ve vzdělávání z důvodu zdravotního nebo sociálního znevýhodnění: obecná část. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. ISBN 978-80-244-4654-7.

1.1 Tělesně postižení studenti

U *postižení tělesného* jde nejčastěji o mechanické nebo organické postižení části centrální nervové soustavy. Mezi nejčastější patří například poranění následkem úrazu, vývojové vady (absence končetin nebo jejich částí, rozštěp páteře apod.).

Dle časového hlediska vzniku rozlišujeme postižení na vrozené či získané. Dalším možným faktorem je rozsah tedy počet postižených končetin. (mono, hemi, para, tri, tetra). Ten se pak promítá v samotné identifikaci a názvu konkrétní diagnózy. Stejně jako závažnost samotného postižení, které nese označení paréza (částečné ochrnutí) nebo obrna též plegie (ochrnutí úplné). Na základě výše uvedeného se pak v praxi můžeme setkat s diagnózami jako např. hemiparéza, tetraplegie apod.⁹

Při studiu je nutné vytvořit takové podmínky, které budou kompenzovat absenci plného pohybového rozsahu, což je velmi individuální. Proto je zapotřebí vždy nejdříve analyzovat potřeby každého jedince zvlášť již před zahájením samotného studia. A to nejen na základě samotné diagnózy a odborných dokumentů. Snad ještě podstatnější je komunikace s rodinným příslušníkem nebo jiným zákonným zástupcem, který by měl znát schopnosti a potřeby studenta nejlépe. Studentovi by měly být vytvořeny takové podmínky, které mu umožní co možná největší samostatnost. Ta je ovlivněna mírou závislosti na pomoci a podpoře druhých, a to jak psychické, tak fyzické formě. Proto tuto úlohu ve vzdělávacím zařízení plní asistent pedagoga. Za potřebí je také používání různých pomůcek, například na podporu rozvoje jemné motoriky, protismykové desky, kompenzační pomůcky (berle, chodítko, výtah, plošina), podpurná zařízení umožňující vzdělávací proces (diktafon, notebook). Při výuce některých předmětů (nejčastěji výtvarná výchova, tělocvik či geometrii) je snižená schopnost jemné motoriky nejvíce patrná. Při správné volbě kompenzačních pomůcek lze tuto absenci dobře vykompenzovat.¹⁰

⁹ MICHALOVÁ, Zdeňka. Speciálně pedagogická čítanka. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2003. ISBN 80-7290-109-5.

¹⁰ VÍTKOVÁ, Marie. Somatopedické aspekty. 2., rozš. a přeprac. vyd. Brno: Paido, 2006. ISBN 80-7315-134-0.

1.2 Zrakově postižení studenti

Studenti se zrakovým postižením vyžadují pro co největší usnadnění studia zejména dobré a stále uspořádání studijních pomůcek v prostoru. Chybějící schopnost orientace prostřednictvím zraku částečně přejímají jiné smysly, zejména hmat a sluch. K tomuto se používá řada kompenzačních pomůcek založených na zlepšení akustických, optických a hmatových dovedností jedince. Nechybí možnost využití ergonomických pracovních ploch. K nejběžnějším pomůckám patří lupy, Braillové psací stroje, Braillová tiskárna. Množství a typ využívaných pomůcek se liší dle rozsahu postižení. Studenti s lehčími typy omezení mohou navštěvovat základní školu se studenty bez postižení. V případě těžkých forem nebo plné nevidomosti je vhodnější využívat zázemí speciální školy uzpůsobené pro tuto skupinu studentů.¹¹

Samotné postižení můžeme členit dle několika parametrů. Jedním z nejvíce využívaných je stav funkčnosti zorného pole (zejména rozsah a ostrost). Dále můžeme členit dle doby vzniku anebo dle příčiny vzniku (vrozené či získané během života).¹²

Špatně fungující zrak má vliv i na psychologický vývoj, vnímání prostoru a představitelnosti. Schopnost pohybovat se v prostoru a přesouvat se z bodu A do bodu B bez většího úsilí a úrazů je základem pro jeho samostatnost, lepší socializaci a uplatnění ve společnosti.¹³

1.3 Sluchově postižení studenti

Další lidský smysl, který může být z různých příčin postižen je *sluch*. Na rozdíl od předchozích popsaných skupin se liší především v tom, že není na první pohled vidět. Pro jeho nositele to může znamenat ještě horší možnost socializace a porozumění od společnosti. Příčinou tohoto je snížená schopnost komunikace, vnímání světa kolem sebe, schopnost učit se aj. Zejména pokud chybí výše uvedené schopnosti u vrozených typů. V dětství a dospívání, dochází totiž k získávání a rozvoji komunikačních dovedností.¹⁴

¹¹ PIPEKOVÁ, Jarmila, ed. Kapitoly ze speciální pedagogiky. 2., rozš. a přeprac. vyd. Brno: Paido, 2006. ISBN 80-7315-120-0.

¹² RŮŽIČKOVÁ, Veronika. Integrace zrakově postiženého žáka do základní školy. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006. ISBN 80-244-1540-2.

¹³ WIENER, Pavel. Prostorová orientace zrakově postižených. 3., upr. vyd. Praha: [Institut rehabilitace zrakově postižených UK FHS], 2006. ISBN 80-239-6775-4.

¹⁴ LEONHARDT, Annette. Úvod do pedagogiky sluchovo postižených: so 44 obrázkami, 15 ta bulkami a 77 cvičeními. Bratislava: Sapientia, 2001. ISBN 80-967-1808-8.

Právě nemožností osvojit si řeč vzniká tzv. komunikační bariéra. Základním komunikačním prostředkem mezi neslyšícími ale i mezi neslyšícími a osobami s úplným sluchem je tzv. znakový jazyk.¹⁵ Jeho základem je soubor vizuálních a pohybových znaků (pohyb rukou, hlavy, horní části trupu, mimky).¹⁶

Pro bezproblémovou komunikaci je zapotřebí použít různé techniky v závislosti na konkrétní situaci a schopnostech komunikujících (např. jde o využití zvuku, vyvolání vibrace, pohyb, manipulace se světlem, dotyk) a na prostředí ve které komunikace probíhá (osvětlení, akustika, správná komunikační vzdálenost). Dalším důležitým prvkem u neslyšících je neverbální komunikace. Ta je založena na vzájemném kontaktu očí a mimiky. Tyto prvky jsou pro tuto skupinu v celkové komunikaci ještě důležitější než u slyšících.¹⁷

Bylo by ale chybou se domnívat, že řeč je u této skupiny nedůležitou a okrajovou součástí komunikačních dovedností. Pokud jde o lehčí postižení pak jej lze kompenzovat různými pomůckami či kochleárními implantáty. Bez rozdílu závažnosti poškození je snížena schopnost rozumět mluvenému slovu, zejména u slyšících osob, které nemají dostatek zkušeností. Problémy způsobuje i psaná forma, a to z důvodu menší slovní zásoby a nižší schopnosti spojit si jistý slovní pojem s jeho významem či konkrétním předmětem.¹⁸

Dalším poměrně hojně využívaným způsobem, byť ne vždy zcela vhodným je odezírání. Úskalím tohoto je celková náročnost na soustředěnost a tím i rychlý pokles pozornosti.¹⁹

Lépe je zvolit tzv. prstovou abecedu, která je mnohem snadnější pro naučení. Proto se jí učí již studenti předškolního věku.²⁰

¹⁵ HRUBÝ, Jaroslav. Velký ilustrovaný průvodce neslyšících a nedoslýchavých po jejich vlastním osudu. 2. přeprac. a rozš. vyd. Praha: Federace rodičů a přátel sluchově postižených, 1999. ISBN 80-7216-096-6.

¹⁶ OKROUHLÍKOVÁ, Lenka. Notace znakových jazyků. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2015. ISBN 978-80-246-2944-5.

¹⁷ EVANS, Lionel. Totální komunikace: struktura a strategie. Hradec Králové: Pedagogické centrum, 2001. ISBN 80-238-7915-4.

¹⁸ KRAHULCOVÁ, Beáta. Komunikace sluchově postižených. Vyd. 2. Praha: Karolinum, 2002. ISBN 80-246-0329-2.

¹⁹ JANOTOVÁ, Naděžda. Odezírání u sluchově postižených. Praha: Septima, spol. s r.o., 1999. ISBN 80-7216-82-6.

²⁰ SLÁNSKÁ BÍMOVÁ, Petra a Lenka OKROUHLÍKOVÁ. Rysy přirozených jazyků: český znakový jazyk jako přirozený jazyk; Lexikografie: slovníky českého znakového jazyka. 2., opr. vyd. Praha: Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2008. ISBN 978-80-87153-91-8.

Na základě platného školského zákona má každý neslyšící student nárok na poskytnutí kompenzačních pomůcek za účelem maximální minimalizace komunikační a sociální bariéry, a to navíc bezplatně.²¹

Zároveň má právo si vybrat na základě své svobodné vůle způsob komunikace, kterou považuje za nejlepší. Jedním z nich může být přítomnost tlumočnicka, který převádí znakový jazyk do rodinného jazyka nebo opačně prostřednictvím vizualizace a mluveného slova. Jednou ze zásad tlumočené komunikace je vzájemný respekt všech účastníků. Současně musí být zachován prostor a podmínky pro vizuální kontakt mezi hlavními komunikátory (vhodné světelné podmínky a prostorové uspořádání všech účastníků komunikace). Ne vždy situace umožňuje osobní přítomnost tlumočnicka. V tomto případě je možné využívat moderní informační technologie, za účelem vzdáleného přesunu obrazu a zvuku (např. Skype, Teams, videohovor).²²

Dalším zákonem uznatelným podpůrným opatřením je využití simultánního doslovného přepisu do textové formy v reálném čase. Je ovšem zapotřebí, aby jeho uživatel velmi dobře porozuměl českému jazyku. Proto není vhodný pro studenty, kteří jej nemají dostatečně osvojený a nejsou schopni porozumět psanému textu. Pro správné provedení je zapotřebí zajistit potřebnou techniku. Podstatným prvkem vzdělávání je zapisování si poznámek. Pro správné přijímání informací je pro neslyšícího důležitý neustálý oční kontakt. Nemůže se tak věnovat psaní vlastních poznámek. Bývá proto přítomen zapisovatel. Je vhodné na jeho přítomnost kantory vždy upozornit.²³

1.4 Studenti s komunikačními poruchami

Následující řádky se budou zabývat skupinou studentů s některými komunikačními poruchami.

1.4.1 Kóktání

Jednou z nich je neplynulost řeči, jenž se může projevat *kóktáním*. Tato porucha je zapříčiněna narušením části orgánů zajišťující plynulost mluvení. To se děje ve

²¹ Zákon č. 155/1998 Sb., o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob. Zákon pro lidi [online]. 11. června 1998 [cit. 2022-01-05]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1998-155>

²² TORÁČOVÁ, Veronika. Tlumočení pro neslyšící a související legislativa. 2., opr. vyd. Praha: Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2008. ISBN 978-80-87218-31-0.

²³ ČENKOVÁ, Ivana. Úvod do teorie tlumočení. 2., opr. vyd. Praha: Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2008. ISBN 978-80-87218-09-9.

spojitosti s celkovou námahou a psychickým napětím ve spojitosti se snahou postiženého poruchu co nejvíce kompenzovat. Výrazný projev se děje v situaci potřeby studenta rychle a bezprostředně reagovat (debata se spolužáky, hlášení o slovo při hodině apod.). Pro co nejlepší socializaci studenta je základem přirozený přístup vyučujícího bez rozdílu oproti ostatním, tedy ideálně poruchu vůbec nevnímat. Je vhodné přizpůsobit tempo řeči, nechat studenta se vyjádřit. Kantor mnohdy musí řešit projevy možného vyčleňování z třídního kolektivu. Důležité je pozorovat a vnímat situace při kterých je kóktání horší či naopak lepší a vyhodnocovat jej v čase. Negativní vliv na jeho větší projevení může mít např. únava, stres, přetěžování apod.²⁴

1.4.2 Breptavost

Breptavost je spojena s neschopností vytvořit spojitou myšlenkovou posloupnost, a naopak s tvorbou dlouhých věcných celků, které bývají navíc chybné. Typickým projevem je rychlá slovní produkce spojená se špatným vyslovováním. Příčinou je narušení řečových center, což má za následek i narušení všech komunikačních projevů (chování, čtení, psaní). Je zapotřebí se kromě logopedické terapie zaměřit i na rozvoj celé osobnosti, zejména v předškolním a školním věku (např. správné tempo řeči, minimalizace problémů se čtením, rozvoj dovedností v oblasti hudby a zvyšování doby pozornosti a soustředěnosti.²⁵

1.4.3 Mutismus

Mutismu představuje ztrátu mluvení, již při zcela dokončeném biologickém vývoji řečového centra. Jeho příčinu je tedy nutné hledat v psychickém rozpoložení studenta (např. šok, vyčerpání, stres). Příčinou může být např. dědičnost či zdravotní stav. Velmi často jde o neschopnost se začlenit do kolektivu a je spojeno se sociální izolací. To vše doprovázeno nízkým sebevědomím.²⁶

²⁴ LECHTA, Viktor. *Terapie narušené komunikační schopnosti. 2., aktualiz. vyd.* Přeložil Jana KŘÍŽOVÁ. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-901-9.

²⁵ ŠKODOVÁ, Eva a Ivan JEDLIČKA. *Klinická logopedie. 2., aktualiz. vyd.* Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-340-6.

²⁶ HARTMANN, Boris a Michael LANGE. *Mutismus v dětství, mládí a dospělosti: rádce pro rodinné příslušníky, postižené, terapeutů a pedagogy.* Praha: Triton, 2008. ISBN 978-80-7387-021-8.

Řešením je pracovat na zvyšování právě sebevědomí, pocitu rovnocennosti s ostatními, zavádět nové způsoby komunikace. Zároveň je zapotřebí třídnímu kolektivu vysvětlit chování mlčícího studenta, zejména že netrpí žádnou jinou poruchou.²⁷

V odborné literatuře se objevuje také **pojem selektivní (elektivní) mutismus**, který je založen na záměrném mlčení vůči určité osobě nebo v určitém prostředí. Ve vztahu školního prostředí je typickým příkladem mlčení ve třídě či vůči učiteli, kdežto v domácím prostředí probíhá komunikace bez problémů.²⁸

1.8 Studenti se specifickými poruchami učení a chování

Další velkou skupinu tvoří *studenti se specifickými poruchami učení a chování*. Přesněji jde o potíže absolvovat standartní postupy vzdělávání za účelem získávání dovedností a znalostí. Důvodem je nesprávná funkce či vývoj centrální nervové soustavy. Dle poruchy dané dovednosti rozlišujeme: dyskalkulii (potíže s početními operacemi), dysgrafií (potíže s psaním), dyslexie (porucha čtení), dysortografie (porucha pravopisu). Můžou být spojené se sociálními i emocionálními potížemi.²⁹

Zásadní je včasné rozpoznání a diagnostika v raném dětství. Současně neexistuje ustálený a jednotný postup řešení jednotlivých poruch. Souvisí to s rozdílnými dispozicemi, schopnostmi a vlastnostmi jednotlivců.³⁰

Klíčový je individuální přístup ve vztahu k samotnému studentovi. Ten mnohdy bývá zároveň odlišný od postupů výuky zbylého třídního kolektivu. Jestliže je intelektuální úroveň a schopnost přizpůsobit se v kolektivu u žáka na dostatečné úrovni je prioritou jeho začlenění do běžných tříd. Pokud to není možné pak je lepší využití speciálních tříd. Ty se vyznačují sníženým počtem studentů, v jejich vedení pak stojí učitel, jenž je pro danou problematiku dostatečně erudován.³¹

²⁷ HARTMANN, Boris a Michael LANGE. Mutismus v dětství, mládí a dospělosti: rádce pro rodinné příslušníky, postižené, terapeuty a pedagogy. Praha: Triton, 2008. ISBN 978-80-7387-021-8.

²⁸ VÁGNEROVÁ, Marie. Psychopatologie pro pomáhající profese. Vyd. 4., rozš. a přeprac. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-414-4.

²⁹ KUCHARSKÁ, Anna a Jana MRÁZKOVÁ, ed. Metodika práce školního speciálního pedagoga za pojeného ve školním poradenském pracovišti. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, 2014. ISBN 978-80-7481-035-0.

³⁰ KUCHARSKÁ, Anna. Školní speciální pedagog. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0497-8.

³¹ Mertin, Václav a kol. Integrace žáků se specifickými poruchami učení - od stanovení diagnostických kritérií k poskytování péče všem potřebným žákům: závěrečná zpráva rezortního projektu MŠMT. Vyd. 1. Praha: Institut pedagogicko-psychologického poradenství České republiky, 2007. ISBN 978-80-86856-40-7

Vzhledem k rozmanitosti je žádoucí si vždy vytvořit plán vzdělávacího procesu. V praxi se potíže výrazně projevují při náhlých změnách jistot a prostředí studenta (např. změna školy či přechod na vyšší stupeň). Na celkových úspěších vyrovnání absence jednotlivých dovedností se výraznou měrou podílí osobnost kantora a jeho schopnost správně vyhodnocovat jejich měnící se stav v čase.³²

V českém prostředí existuje systém, jenž se věnuje včasné diagnostice poruch a správnému nastavením jejich odstranění nebo alespoň minimalizaci. Vše je založeno na predikci vývoje. Základním prvkem systému jsou pedagogicko-psychologické poradny, speciálně pedagogická centra. V samotné škole pak je podpora zajišťována speciálním pedagogem, výchovným poradcem a psychologem.³³

Některé problémy lze odstranit pravidelným cvičením (počítání, čtením atd.) Jiné potíže vyžadují speciální a odborné postupy.

1.9 Studenti s mentálním postižením

V souvislosti se s níženou inteligencí mluvíme o *mentálním postižení*. S touto skupinou jsou spojeny pojmy mentální retardace, mentální postižení, demence. První uvedený pojem je definován jako duševní porucha projevující se sníženou inteligencí spojenou s nižšími kognitivními, řečovými, pohybovými a sociálními dovednostmi v různých obdobích života. Z lékařského hlediska rozlišujeme několik typů mentální retardace dle dosaženého IQ od hodnoty 69 (lehká, středně těžká, těžká hluboká aj.). Mentální postižení je nadřazený pojem zahrnující nižší hodnoty inteligence, které mají vysvětlitelnou příčinu a jejich hodnota je nižší než 85. Za demenci pak označujeme mentální retardaci stanovenou od dvou let věku jedince.³⁴

³² Mertin, Václav a kol. Integrace žáků se specifickými poruchami učení - od stanovení diagnostických kritérií k poskytování péče všem potřebným žákům: závěrečná zpráva rezortního projektu MŠMT. Vyd. 1. Praha: Institut pedagogicko-psychologického poradenství České republiky, 2007. ISBN 978-80-86856-40-7

³³ VÁGNEROVÁ, Marie. Školní poradenská psychologie pro pedagogy. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-1074-4.

³⁴ VALENTA, Milan a Oldřich MÜLLER. Psychopedie: [teoretické základy a metodika]. 3., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Parta, 2007. ISBN 978-80-7320-099-2.

System a způsob vzdělávání výše popsané skupiny (platí však pro všechny skupiny studentů se speciálními potřebami) je legislativně upraven v rámci školského zákona ale také v zákoně o sociálních službách, kde je definována raná péče.³⁵

Tu lze využít výhradně pro rodiče a děti se zdravotním postižením do 7 let věku formou podpory v domácím prostředí případně docházením do specializovaného zařízení. Lze využívat také služeb denních stacionářů jako vhodný substitut pro jesle či mateřskou školu v situaci, kdy v blízkosti neexistuje vhodné školské zařízení.³⁶

Při nástupu do mateřské školy lze dítě umístit začleněním do běžné mateřské školy či zvolit speciální (dle závažnosti postižení). Rozdíl je zejména v množství času, který je věnován studentovi se zdravotním postižením, v přítomnosti speciálních materiálních a didaktických pomůcek a sníženému počtu žáků ve třídě. Další zákonné podpůrné opatření je založeno na možnosti navštěvovat přípravný ročník základní školy (speciální) s cílem připravit dítě na nástup na základní školu 1 rok před jeho uskutečněním. Na vzdělávání se mohou také podílet zaměstnanci speciálních center, kteří se přímo zapojují do výuky konkrétního studenta se speciálními potřebami. Povinnou školní docházku lze splnit i formou individuálního vzdělávání v přirozeném prostředí studenta. Studijní výsledky jsou tvořeny na základě pololetních zkoušek. Jestliže student splní základní školní docházku může pokračovat ve studiu na odborném učilišti či praktické škole, splní-li podmínky přijetí.³⁷

V prvním případě je studium zaměřeno na praktické vzdělávání oborů spojených s manuálním výkonem práce. Kdežto praktická škola se soustředí na osvojení dovedností a znalostí podstatné pro praktický život.³⁸

Při samotném edukačním procesu můžeme využít řadu kompenzačních pomůcek. Pro rozvoj vnímání sluchu můžeme využít např. plechovky s různým materiálem (šroubky, papír aj.). Pro zrak to může být mj. vybarvování omalováněk. Jemnou motoriku s pojenou s vizualizací podpoří např. modelovací hmota.³⁹

³⁵ ČADOVÁ, Eva. Metodika práce se žákem s tělesným postižením a zdravotním znevýhodněním. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. ISBN 978-80-244-3308-0.

³⁶ Tamtéž

³⁷ MÜLLER, Oldřich, KRŽKOVSKÁ Petra, JOKLÍKOVÁ Hana. Problematika edukace osob s mentálním postižením. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2011. ISBN 987-80-244-2975-5.

³⁸ Tamtéž

³⁹ VALENTA, Milan a Petr PETRÁŠ. Metodika práce se žákem s mentálním postižením. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. ISBN 978-80-244-3311-0.

1.10 Studenti se zdravotním znevýhodněním

Zdravotně znevýhodnění jsou charakterizovány sníženou schopností přizpůsobit se standardizovaným způsobům a procesům vzdělávání. Jde zejména o dlouhodobou nemoc s predikcí zlepšení, lehčí onemocnění či lehčí poruchy učení nebo chování.⁴⁰

1.11 Studenti ohrožení sociálním vyloučením

Sociální vyloučení hrozí studentům, kteří nemají dostatečné zázemí umožňující plnohodnotnou přípravu na vzdělání. Příčiny tohoto stavu může být celá řada. Mezi nejčastější patří nedostatečné materiální zázemí, nedostatečná spolupráce zákonného zástupce se vzdělávacím zařízením či rodinné problémy. Do této skupiny řadíme i důvody, které vycházejí z podstaty a příslušnosti studenta k etnické, sociální či národnostní skupině. Dalšími příčinami mohou být socioekonomické faktory spočívající v nedostatku financí a stabilního příjmu či migrace. Nelze opomenout důležitost, že všechny úpravy ve studiu by měly vést pouze k vyrovnání určitého deficitu studenta oproti ostatním. Absence podpory případně naopak její nadměrná úroveň může mít negativní vliv na sociální začlenění studenta. Zároveň všechny faktory, které jsou charakteristické pro popsané skupiny žáků se speciálními potřebami se mohou měnit u jednotlivců v čase, i na základě vnímání různých skupin. Ke složitosti celé problematiky přispívá i skutečnost, že student může vykazovat znaky napříč jednotlivých popsaných skupin.⁴¹

1.12 Nadaní studenti

Znevýhodnění nemusíme chápat jen a pouze jako absenci určitých schopností a dovedností. Ve své podstatě je znevýhodněným každý, kdo se nějakým způsobem odlišuje od vlastností a schopností, které jsou společností vnímané za standartní, a to ať v negativním nebo pozitivním směru. Pokud jde o pozitivní vnímání studentů, pak je označujeme za *nadané*.

⁴⁰ MICHALÍK Jan, Pavlína BASLEROVÁ a Lenka FELCMANOVÁ. Katalog podpůrných opatření pro žáky s potřebou podpory ve vzdělávání z důvodu zdravotního nebo sociálního znevýhodnění: obecná část. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. ISBN 978-80-244-4654-7.

⁴¹ Tamtéž

V literatuře existuje mnoho definic a charakteristik. Z pohledu vyhlášky, jejímž autorem je Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy, je nadaný student charakterizován následovně. Jde o studenta, který při adekvátní podpoře dlouhodobě dosahuje lepších výsledků než jeho vrstevníci na základě svých schopností v oblastech různých typů dovedností (pohybové, umělecké, rozumové, komunikační a sociální).⁴²

Aby ovšem takovýto student dosahoval nadprůměrných výsledků je zapotřebí, aby byl ochoten vyvinout určitou míru úsilí k rozvoji svého nadání. Je třeba mít na paměti, že jde o „velmi křehkou“ schopnost, která se při neopatrném a málo obezřetném rozvoji může velmi rychle ztratit. Může jít jak o potlačování nebo naopak o přílišný tlak na rozvoj nadání. V ideálním případě je proto vhodné zapojit do rozvoje těchto studentů osoby, které jsou úspěšné a podobným rozvojem svého nadání si již prošly. Proto v českém vzdělávacím prostředí jsou tito studenti shlukováni do speciálních skupin (tříd), kde je upravován způsob vzdělávání ve prospěch právě posílení právě silných dovedností (například vznik sportovních tříd).⁴³

Autorem celosvětově neznámější definice nadání je Američan Sydney Marland. V odborných textech je definice do češtiny přeložena takto:

„Nadání jsou identifikováni profesionálně kvalifikovanými osobami jako děti s přednostmi význačnými pro schopnost vysokého výkonu. Tyto děti vyžadují diferencované vzdělávací programy a služby nad rámec běžně poskytovaných klasickým vzdělávacím programem k tomu, aby mohly přispět ke svému prospěchu i užitku společnosti. Děti schopné vysokého výkonu zahrnují ty, které v celém spektru, nebo v omezené oblasti vykazují mimořádně vysokou úroveň své činnosti v následujících oblastech: všeobecná intelektová schopnost, specifické akademické vloh (matematické, přírodní vědy, historie, literatura), kreativní a produktivní myšlení, schopnost vůdcovství, vizuální schopnosti a pohybové umění, psychomotorická schopnost.“⁴⁴

⁴² Vyhláška č. 27/2016 Sb. Vyhláška o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných. Zákony pro lidi [online]. ze dne 21. ledna 2016 [cit. 2021-12-29]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2016-27#cast4>

⁴³ HUBATKA, Miloslav. Úspěšní vychovávají své děti jinak. Brno: Edika, 2014. ISBN 9788026605515.

⁴⁴ MACHŮ, Eva a Ilona KOČVAROVÁ. Kvalita školy z hlediska péče o nadané žáky. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2013, 10 s. ISBN 978-80-7454-316-6.

Samotné označení, kdo je nebo není nadaný lze chápat různě dle odlišných kritérií na základě různých oblastí lidské činnosti a oborů.

V sociální oblasti je za nadaného jedince považován ten, jehož výsledky jsou mimořádné v jakékoliv sociální činnosti a zároveň jsou společensky prospěšné. Společensky nejznámějším faktorem, který určuje nadanost je inteligenční kvocient. Ten je výsledkem testování inteligenčních ale i jiných dovedností ve vztahu k určité skupině (většinou k celé populaci). V tomto případě je tedy hranice stanovena na 130 a více bodů.⁴⁵

⁴⁵ HŘÍBKOVÁ, Lenka. Nadání a nadaní: pedagogicko-psychologické přístupy, modely, výzkumy a jejich vztah ke školské praxi. Praha: Grada, 2009. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-1998-6.

2 MEZINÁRODNÍ KLASIFIKACE FUNKČNOSTI, POSTIŽENÍ A ZDRAVÍ (WHO)

Druhá část teoretické části této práce se bude zabývat analýzou Mezinárodní klasifikace funkčnosti, postižení a zdraví (MKF), jejímž autorem je Celosvětová zdravotnická organizace. Úlohou tohoto dokumentu je sjednocení pojmů, nastavení jejich definic parametrů ve zmíněných oblastech na mezinárodní úrovni. Do jeho vzniku v roce 2001 byly v různých státech pojmy jako zdraví, postižení chápány odlišně. Současně se klasifikace stává jedním zdrojů pro vznik či novelizací různých právních předpisů (zákon, vyhláška). Příkladem může být Nový občanský zákoník platný od 1. 1. 2014 v České republice či oblast poskytování dávek osobám se zdravotním postižením.⁴⁶

Jedním z klíčových pojmů je *postižení* (disability). Označuje různý rozsah porušení jednotlivých tělesných (fyziologických včetně psychických) funkcí, schopností a struktur (orgány a části těla). Jde tedy o snížení nebo ztrátu jejich činnosti oproti standardu. Samotné vnímání postižení se u odborné veřejnosti posouvá i s ohledem na prodloužení věku lidské populace. Nejde tak pouze o negativní vnímání stavu jedince a zkoumání samotné příčiny vzniku. Začíná převládat pohled, který postižení vnímá jako přirozený důsledek vzájemného působení jedince a jeho prostředí v němž žije. V posledních letech je považováno za důležité nejen zdravotní hledisko ale také samostatnost a podílení se (participace) této skupiny osob na věcech veřejných ve všech oblastech života (ekonomické, sociální, kulturní). Právě úplná samostatnost je chápána jako nejvyšší míra kvality života. Aby bylo možné objektivně posoudit tento vývoj v čase je nutné mít k dispozici srovnatelná, kvalitní data. Na základně nich pak lze sledovat pozitivní i negativní jevy a přijímat příslušná opatření na místní, regionální, národní i evropské úrovni.⁴⁷

⁴⁶ Mezinárodní klasifikace funkčních schopností, disability a zdraví: MKF [online]. 2. vydání. Praha: Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR, 2020, 7-8 [cit. 2022-01-16]. ISBN 978-80-247-1587-2. Dostupné z: <chrome-extension://efaidnbnmnibpcajpegglefindmkaj/viwer.html?pdfurl=https%3A%2F%2Fwww.uzis.cz%2Fres%2Ff%2F008317%2Fmkf-cz-002.pdf&cflen=2059182&chunk=true>

⁴⁷ Tamtéž, s. 9-12

Jejich stanovení je hlavní úkol Mezinárodní klasifikace funkčnosti, postižení a zdraví. Zároveň došlo k posunu vnímání i v tom ohledu, že nepopisuje a neklasifikuje osoby, ale situace jedince v řadě okolností související se zdravím. Vychází totiž z faktu, že každý se ve svém životě dostane do situace, která ho nějakým způsobem znevýhodňuje. Od roku 2006 platí tato definice postižení: „*Disabilita je snížení funkčních schopností na úrovni těla, jedince nebo společnosti, která vzniká, když se občan se svým zdravotním stavem (zdravotní kondicí) setkává s bariérami prostředí.*“⁴⁸

MKF poskytuje strukturalizovaný vzájemně se propojující a snadně přístupný obsah informací založený na posuzování funkčnosti člověka a jejího omezení. Struktura jednotlivých postižení je složena dle možností, které lze s daným postižením vykonávat. Tvoří základ pro vyhodnocování v různých oblastech – zdravotnictví, zaměstnanosti, socioekonomie, sociologie, vzdělávání, pojišťovnictví, životní prostředí, vytváření celkové legislativy. Jako příklad využití v rámci statistiky lze uvést sledování počtů nových případů za určité časové období k určité jednotce populace. V ošetrovatelství je možné jej využít pro vytvoření standardů a jejich stabilnímu a dlouhodobému financování.⁴⁹

Jak uvádí WHO obyvatelů s postižením je v Evropě 9 % až 13 %, což představuje poměrně početnou skupinu obyvatel. Jde na tolik významnou minoritu, že je pro jednotlivé státy ekonomicky přínosné, aby vytvářely co nejlepší možné podmínky pro jejich aktivní život. K tomu je ale vždy nutné co nejdříve odhalit rozsah a míru postižení a současně začít včasné kroky pro minimalizaci projevů postižení prostřednictvím rehabilitace. Velkou roli zde hraje také etická a morální motivace společnosti vytvářet důstojné podmínky pro všechny bez rozdílu.⁵⁰

⁴⁸ Mezinárodní klasifikace funkčních schopností, disability a zdraví: MKF [online]. 2. vydání. Praha: Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR, 2020, 14 s. [cit. 2022-01-16]. ISBN 978-80-247-1587-2. Dostupné z: <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgiclfndmkaj/viewer.html?pdfurl=https%3A%2F%2Fwww.uzis.cz%2Fres%2F%2F008317%2Fmkf-cz-002.pdf&cflen=2059182&chunk=true>

⁴⁹ Tamtéž, s. 14 - 16

⁵⁰ Tamtéž, s. 20, 23

Právě MKF vyhodnocuje „ideální funkce, schopnosti jednotlivce, míru postižení (tedy snížení standartní úrovně funkce, schopnosti) a vliv prostředí, které první dva zmíněné aspekty výrazně ovlivňuje). To vše se záměrem umožnit lepší pochopení celé problematiky týkající se zdraví, jeho projevů, vlivů a výstupů napříč různými lidskými činnostmi a obory. Další důležitou úlohou je možnost porovnání statistických dat v čase v rámci různých územních celků (nejčastěji států). S předchozím cílem je úzce spojena nutnost sjednocení termínů a jejich definic, které budou respektovány na mezinárodní úrovni. Svoji roli má také ve vytváření systému kódů k snadnějšímu a rychlejšímu předávání zdravotních informací. Při naplnění výše uvedených cílů lze MKF využít jako nástroj pro sledování různých trendů v populaci. Podporuje také výzkumnou činnost např. ve smyslu sledování vlivu prostředí na kvalitu života. Svůj význam má i v kvalitě vyhodnocování výstupů rehabilitace, pracovních schopností aj. Může sloužit také jako podpora při rozhodování o postupech léčby a následným relevantním vyhodnocením. Dotýká se i sociální politiky jednotlivých států. ***V neposlední řadě lze tento mezinárodní dokument využít v oblasti vzdělávání při tvorbě vzdělávacích rámců, postupů a sociálních aktivit.***⁵¹ „MKF byla přijata jako jedna ze sociálních klasifikací Organizace spojených národů a začleněna jako referenční systém pro Standardní pravidla pro vyrovnávání příležitostí pro osoby se zdravotním postižením.“⁵²

Pro správné pochopení a následné využití MKF je třeba blíže analyzovat parametry a vztahy mezi nimi. Jedním takovým parametrem je systém, který obsahuje všechny základní jednotky týkající se zdraví (odborně označovány jako domény = chuze, paměť, sluch, zrak aj.) a všechny další, jenž jej přímo ovlivňují (odborně označovány jako vztahující se domény = přeprava, posuny, výuka aj.).

⁵¹ Mezinárodní klasifikace funkčních schopností, disability a zdraví: MKF [online]. 2. vydání. Praha: Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR, 2020, 23 - 29 s. [cit. 2022-01-16]. ISBN 978-80-247-1587-2. Dostupné z: <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/viewer.html?pdfurl=https%3A%2F%2Fwww.uzis.cz%2Fres%2F%2F008317%2Fmkf-cz-002.pdf&cLen=2059182&chunk=true>

⁵² The Standard Rules on the Equalization of Opportunities for Persons with Disabilities. (Standardní pravidla o rovném přístupu osob se zdravotním postižením). Přijaté generálním shromážděním OSN na 48. zasedání dne 20. prosince 1993 (rezoluce 48/96). New York, NY, OSN – oddělení veřejných informací, 1994.

Druhým parametrem je šíře MKF, která je založena na detailním popisu jednotlivých funkcí, jejich možnému postižení (1.část) a popis působících vlivů na funkce a postižení (2. část). Přičemž lze rozlišovat u každé části tzv. komponenty. V rámci 2. části lze rozlišovat faktory osobní a faktory prostředí, přičemž ty jsou uspořádány dle blízkosti k jedinci. Prostor může mít vliv usnadňující nebo naopak omezující na funkčnost i na postižení. V pořadí třetím parametrem je jednotka klasifikace. Tou je kategorie. Je důležité si uvědomit, že celá publikace nepopisuje jedince, ale stavy v různých situacích ovlivněny různými faktory prostředí. Poslední parametr je samotné členění obsahu v plné verzi na čtyři stupně, ve zkrácené verzi pak na dva stupně.⁵³

⁵³ Mezinárodní klasifikace funkčních schopností, disability a zdraví: MKF [online]. 2. vydání. Praha: Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR, 2020, 23 - 29 s. [cit. 2022-01-16]. ISBN 978-80-247-1587-2. Dostupné z: <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgiclfaindmkaj/viewer.html?pdfurl=https%3A%2F%2Fwww.uzis.cz%2Fres%2F%2F008317%2Fmkf-cz-002.pdf&cclen=2059182&chunk=true>

3 HISTORICKÝ VÝVOJ POSTAVENÍ A VNÍMÁNÍ HANDICAPOVANÝCH VE SPOLEČNOSTI NA ČESKÉM ÚZEMÍ

Závěrečná podkapitola teoretické části této práce je věnována historickému vývoji vnímání osob se zdravotním postižením společností na našem území.

3.1 Období pravěku

Dle doložených pravěkých pozůstatků lze předpokládat, že tehdejší populace již vnímala odlišné jedince z pohledu fyzického i psychického zdravotního stavu. Je velmi pravděpodobné, že lidé, kteří nebyli schopni podílet se na zajištění obživy (lovci a sběrači), nebyli nikterak podporováni a necháni bez povšimnutí. Později došlo ke zvýšení pospolitosti a členem skupiny se stal každý svým narozením. Členové pak byli pohřbíváni na jedno místo.⁵⁴

Na přelomu 3. a 2. tisíciletí př. n. l. (doba bronzová) již docházelo k oddělenému pohřbívání jedinců do dřevěných rakví. Mohlo tak jít o nemocné, postižené nebo trestané. S příchodem Keltů a jejich pobytu na našem území (5. – 1. st. př. n. l.) se objevují lékařské nástroje. Nebyly ovšem nalezeny pozůstatky dětských hrobů. Předpokládá se, že osoby nějak postižené byly na okraji společnosti, záměrně vražděny a pohřbívány bez standardních předmětů. Nic neobvyklým nebyly ani lidské oběti, které sloužily bohům.⁵⁵

3.2 Období starověku

V období starověku začaly vznikat první zákony. Za nejvýznamnější sborník právních norem můžeme označit Chammurabiho zákoník. Mezi prvními byly schváleny zákony založené na ochraně slabších jedinců ve společnosti. Tento postoj se stal později ve společnosti součástí etiky. Bylo možné si nárokovat finanční kompenzaci za poškození zdraví (např. vyražení zubů, fyzické násilí). Platily také tvrdé tresty za neplnění povinností vůči slabším. Příkladem je uříznutí prsu kojné za odstrčení svěřeného kojence. Lidé,

⁵⁴ TITZL, Boris. Postižený člověk ve společnosti: Hledání počátků. 1998. Praha: Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy. ISBN 86039-30-7.

⁵⁵ MONATOVÁ, Lili. Pojetí speciální pedagogiky z vývojového hlediska: Hledání počátků. 1998. Brno: Paido. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-859-3120-6.

u kterých se postižení projevilo v pozdějších etapách života se často stávali otroky, kteří byli určeni k prodeji. Jestliže se postižení projevilo v prvních letech života byly tyto osoby usmrcovány. Tělesně postižení pak byli využíváni pro žebrání.⁵⁶

V Řecku byly postižené děti předvedeny před radu starších, která rozhodovala o jejich žití nebo usmrcení. Za nejvýznamnějšího řeckého zákonodárce je považován Solón. Jeho právní normy podpořily demokratické řízení společnosti. Bylo možné adoptovat dítě (mimo žen a mladistvých) nebo se ho naopak zříct.⁵⁷

3.3 Období středověku

K dalšímu významnému posunu vnímání lidí s postižením přispěli věrozvěstové Konstantin a Metoděj. Jejich zákon *Закон судный ljudem* nahradil fyzické trestání pokáním.⁵⁸

S příchodem křesťanství začalo být postižení vnímáno jako trest boha pro jeho nositele. Z tohoto vycházel i celospolečenský postoj vyznačující se pohrdavým postojem k této skupině. Ten vedl k nezájmu ale i zabíjení. Současně v tomto období byla při klášterech zakládána zařízení podobná nemocnicím. Jejich obyvatelé byli rozdělováni do místností. Existovaly místnosti pro duševně nemocné. Probíhalo také učení v oblasti křesťanství a boží víry. Později byl postoj společnosti umírněnější. Bylo na postižené pohlíženo s větší láskou a pochopením, což vyústilo v potřebu se o slabší jedince postarat. To ovšem sebou neslo potřebu více zkoumat jejich potřeby. Vznikaly právně závazné normy týkající péče o psychicky nemocné. V období středověku byl důležitý postoj zrovnoprávnění přístupu dětí ke vzdělání bez rozdílu schopností každého z nich. Jeho hlavním pro-
sazovatelem byl Jan Ámos Komenský. Jsou zakládány také školy a ústavy.⁵⁹

⁵⁶ TITZL, Boris. *Postižený člověk ve společnosti: Hledání počátků*. 1998. Praha: Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy. ISBN 86039-30-7.

⁵⁷ MONATOVÁ, Lili. *Pojetí speciální pedagogiky z vývojového hlediska: Hledání počátků*. 1998. Brno: Paido. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-859-3120-6.

⁵⁸ TITZL, Boris. *Postižený člověk ve společnosti: Hledání počátků*. 1998. Praha: Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy. ISBN 86039-30-7.

⁵⁹ CORETH, Emerich. *Co je člověk ?*. 2. vyd. Praha: Zvon. Studium (Zvon). ISBN 80-711-3170-9.

3.5 Období humanismu

V následujícím období trvajícím sto padesát let byl kladen důraz na samotného člověka a rovnoprávnost v oblasti individuálního všestranného rozvoje, jeho znalostí a dovedností. Proto jsou tato léta označována jako doba humanismu. Což je velká změna oproti předchozímu období, které se vyznačovalo silnou orientací na boží víru a křesťanství. Silně byla vnímána i důležitost mezilidských vztahů. To všechno vedlo ke zlepšení vnímání postižených ve společnosti. Ta si začala uvědomovat důležitost integrace této skupiny.⁶⁰

3.6 Nástup kapitalismu

Na přelomu 18. a 19. století došlo ke změně vlastnictví výrobních prostředků do soukromých rukou. Bylo umožněno vlastnit majetek, který jeho majitel mohl využít k podnikání a tím vytvářet vlastní ekonomický zisk. To vše v prostředí tržní ekonomiky. Začíná se výrazným způsobem měnit ekonomická situace samotných států. Dochází ke zlepšení a rozvoji zdravotní péče. Začínají vznikat speciální zařízení a instituce pro postižené jak v oblasti zdravotní, tak i vzdělávací (církvní či soukromé školy). Do tohoto období jsou datovány počátky speciálních vědních disciplín (psychologie, speciální pedagogika, lékařství).⁶¹

3.7 Válečné konflikty a poválečné období

Po počátečním ekonomickém rozmachu na začátku 20. století přišel rychlý pád, který vyústil dvěma celosvětovými vojenskými konflikty. Ty sebou přinesly velký počet zraněných s trvalými následky. Došlo tak rozmachu vzdělávání osob, které o handicapované pečovaly případně měly za cíl kompenzovat jejich různorodé deficity. V případě speciální pedagogiky začalo docházet k detailnější specializaci dle postižení, upraveným

⁶⁰ KÁBELE, František, Ema KOLLÁROVÁ, Jiří KOČÍ a Jiří KRACÍK. Somatopedie: Učebnice speciální pedagogiky tělesně a zdravotně postižené mládeže. 2. vyd. Praha: Karolinum. Studium (Zvon). ISBN 80-706-6533-5.

⁶¹ TITZL, Boris. Postižený člověk ve společnosti: Hledání počátků. 1998. Praha: Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy. ISBN 86039-30-7.

vzdělávací postupů za pomoci kompenzačních pomůcek apod. Velký rozkvět zaznamenala také fyzioterapie.⁶²

Po ukončení 2. světové války se hojně řešil problém velkého počtu handicapovaných nezaměstnaných formou pracovní rehabilitace.⁶³

V Olomouci byla v roce 1979 založena Společnost pro podporu lidí s mentálním postižením, která funguje dodnes na celostátní úrovni ve všech krajích.⁶⁴

V období komunismu ale jinak byla práva a rovnocenný přístup lidí s postižením potlačen. Důvodem bylo nesplnění požadavků na ideální a spokojený život bez chyb z pohledu komunistické ideologie. Proto se majoritní společnost neměla příliš možností se s handicapovanými setkat. Naopak docházelo k záměrnému vyhýbání kontaktu a izolaci. Lidé s postižením proto byli umisťováni do speciálních zařízení (ústavů). Na základě tohoto společenského postavení nebyla snaha odstraňovat jakékoliv bariéry, které by zlepšily životní a společenské podmínky.⁶⁵

3.8 Období po Sametové revoluci

Postupný obrat nastal po listopadové Sametové revoluci v roce 1989. Byly zakládány nestátní neziskové organizace (nejčastěji občanská sdružení). Právě změnou právního prostředí byl samotným občanům dán do ruky nástroj, který jim umožňoval se shlukovat za účelem dosahování společných cílů. Navíc došlo k zrovnoprávnění těchto skupin z pohledu právního řízení na úroveň ostatních účastníků. Mezi prvními založenými subjekty zabývající se potřebami osob s handicapem byl Vládní výbor pro osoby se zdravotním postižením. Ten byl založen v roce 1991. Je vládním poradním orgánem zejména v záležitostech, které je potřeba řešit komplexně mezi jednotlivými ministerskými resorty. Byl také schválen Národní plán pro vyrovnávání příležitostí pro občany

⁶² MONATOVÁ, Lili. Pojetí speciální pedagogiky z vývojového hlediska: Hledání počátků. 1998. Brno: Paido. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-859-3120-6.

⁶³ VOTAVA, Jiří. Ucelená rehabilitace osob se zdravotním postižením: učební text pro posluchače 1. lékařské fakulty Univerzity Karlovy. Praha: Karolinum. Učební texty Univerzity Karlovy v Praze. ISBN 80-246-0708-5.

⁶⁴ WAGNEROVÁ, Petra. Několik vět o SPMP ČR. Vyd.1. Praha: SPMP ČR, 2002.

⁶⁵ VOTAVA, Jiří. Ucelená rehabilitace osob se zdravotním postižením: učební text pro posluchače 1. lékařské fakulty Univerzity Karlovy. Praha: Karolinum. Učební texty Univerzity Karlovy v Praze. ISBN 80-246-0708-5.

se zdravotním postižením. Došlo také úpravě právních předpisů v oblasti dopravy, vzdělávání a sociálního zabezpečení.⁶⁶

Mezi nejvýznamnější celostátní organizace na počátku devadesátých let patřilo Sdružení zdravotně postižených ČR a Sbor zástupců organizací zdravotně postižených. Nicméně vše se vyvíjí a všechny oblasti, které ovlivňují život osob se zdravotním postižením, je třeba neustále novelizovat, tak aby jejich úroveň života byla co nejvyšší. Proto na popud výše zmíněných organizací byla založena Národní rada zdravotně postižených ČR v roce 2000. Smyslem tohoto kroku bylo zvýšit efektivnost a snazší komunikaci s českými státními orgány. V současné době jde o největšího a nejvíce aktivního zástupce práv a potřeb osob s handicapem.⁶⁷

Začalo se více pracovat na podmínkách integrace této skupiny do společnosti. Začlenění je důležité pro vzájemné pochopení a toleranci. Bylo nutné se však i zabývat řešením diskriminace. Ze širšího pohledu lze ale říct, že se vztah a vnímání české společnosti k handicapovaným zlepšuje. Jisté rezervy lze stále vidět v dostupnosti zaměstnávání, ve veřejné dopravě či vzdělávání. Chybí také antidiskriminační právní prvky v jednotlivých zákonech nejen na úrovni české legislativy ale i na úrovni legislativy Evropské unie. Důvodů proč tyto rezervy stále existují je několik. Za ty největší můžeme uvést dostatek ekonomických zdrojů pro odstraňování bariér či složitost právního prostředí a jeho procesů v českém prostředí. Za velmi pozitivní jev lze považovat stále větší aktivní veřejnou účast samotných handicapovaných na prosazování svých potřeb, a to jak na lokální, regionální i národní úrovni. Mezi hlavní motivační aspekty pro jejich veřejnou angažovanost patří pomoc druhým, potřeba osvěty pro širokou laickou veřejnost i sebereflexi.⁶⁸

⁶⁶ KRHUTOVÁ, Lenka, Jan MICHALÍK, Miloň POTMĚŠIL, Libor NOVOSAD a Milan VALENTA. Občané se zdravotním postižením a veřejná správa. Olomouc: Univerzita Palackého. ISBN 80-244-1168-7.

⁶⁷ VOTAVA, Jiří. Ucelená rehabilitace osob se zdravotním postižením: učební text pro posluchače 1. lékařské fakulty Univerzity Karlovy. Praha: Karolinum. Učební texty Univerzity Karlovy v Praze. ISBN 80-246-0708-5.

⁶⁸ VYSOKAJOVÁ, Margerita. Hospodářská, sociální, kulturní práva a zdravotně postižení. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-7418-022-4.

PRAKTICKÁ ČÁST

4 INTEGRACE OSOB S HANDICAPEM POMOCÍ

POWERCHAIR HOCKEY

Obsahem poslední kapitoly této práce je analýza procesu integrace osob se zdravotní postihem do společnosti prostřednictvím Powerchair Hockey. Konkrétně budou vyhodnocována data a informace z organizace Lenox z.s., která je v současnosti jedním z 5 aktivních sportovních klubů věnující se právě zmíněnému sportu v ČR. Byla provedena analýza veřejně dostupných dokumentů, stejně tak i interních materiálů. Proběhl také rozhovory s představiteli České federace Powerchair Hockey a organizace Lenox z.s. Nejprve jsou uvedeny výchozí podmínky cílové skupiny.

4.1 Powerchair Hockey

Powerchair Hockey, je kolektivní sport vycházející z principu pozemního hokeje a basketbalu. Tato hra se zrodila v hlavách 2 nizozemských učitelů při hledání způsobu jak studenty na vozíku zapojit do hodin tělesné výchovy. V 70. letech 20. století tak vznikl sport pod názvem Electric wheelchair hockey, ve kterém soutěží země jak z Evropy, tak Severní Ameriky.⁶⁹

Z počátku se zejména odborná lékařská veřejnost stavěla k této aktivitě velmi skepticky, a to zejména díky obavám negativních dopadů na zdravotní stav sportovců. Je faktem, že tento sport je určen pro osoby využívající elektrický vozík a zároveň jejich tělesná omezení jsou klasifikována mezi netěžší možné. Podstatou této hry je zapojit do kolektivního sportování osoby, pro které by jinak zůstalo zapovězeno. Byla tak uspokojena potřeba této skupiny, což se potvrdilo i díky rychlému šíření jak v samotném Nizozemí, tak i v dalších státech Evropy. Brzy byly vyvraceny obavy lékařů. Naopak u řady sportovců došlo ke zlepšení jak po fyzické tak i psychické stránce. Proto se stala i součástí rehabilitace. Na jednání mezinárodního kongresu organizace The International Wheelchair and Amputee Sports Federation (IWAS), která řídí Powerchair Hockey na

⁶⁹ INTRODUCTION TO POWERCHAIR HOCKEY. The International Wheelchair and Amputee Sports Federation (IWAS) [online]. Aylesbury: The International Wheelchair and Amputee Sports Federation (IWAS) [cit. 2022-02-01]. Dostupné z: <https://iwasf.com/sports/powerchair-hockey/>

celosvětové úrovni, bylo v roce 2014 rozhodnuto o změně názvu. Původní název byl dle vedoucích představitelů uživatelsky nepřívětivý a marketingově nezajímavý.⁷⁰

Ačkoliv hráči na hřišti se pohybují pouze za pomoci svého elektrického vozíku a na první pohled se může zdát, že nemusí vyvinout žádnou fyzickou sílu, opak je pravdou. Hraje se na ploše o maximální velikosti 26 x 16 m, na které se pohybují dva týmy o 5 hráčích. Maximální rychlost elektrického vozíku je 15 km/h. I při minimálním pohybu, který musí hráč sám vyvinout pro ovládání svého vozíku na něj působí vyvinutí rychlosti fyzikální síly se kterými se musí jeho tělo neustále vyrovnávat. Dochází tak posilování různých skupin svalů.⁷¹

Cílem hry je vstřelit do soupeřovi branky co nejvíce branek. Hraje se s míčkem, jenž je také využíván také při sportu zvaný florbal. Při oficiálních soutěžních utkáních se na hracím poli objevují hráči s 2 způsoby držení holí. První skupinu tvoří hráči, kteří v jedné ruce drží klasickou florbalovou hůl (H-stick, česky „háčko“) a druhou rukou ovládají svůj elektrický vozík a zajišťují si tím pohyb na hřišti. To vyžaduje velké nároky na koordinaci pohybu ve velké rychlosti. Držení florbalové hole je u každého hráče zcela individuální a je determinováno jeho zdravotním omezením, schopnostmi, dovednostmi ale také způsobem uchycení hokejky do dlaně (dlahy, připevnění hokejky a ruky obvázaným obinadlem aj.) V českém prostředí tuto skupinu hráčů tvoří lidé po úrazech páteře (kvadruplegici), lidé malého vzrůstu či s různými typy deformit pohybového aparátu. V zahraničí se tomuto sportu věnují i hráči s lehčími formami myopatie či srážlivosti krve.⁷²

Druhou skupinu představují hráči mající hokejku zvanou T-stick (české označení „těčko“). Tento herní nástroj je připevněn ke stupačkám vozíku konstrukcí, jejíž rozměry jsou stanoveny pravidly.⁷³

⁷⁰ HISTORY. The International Wheelchair and Amputee Sports Federation (IWAS) [online]. Aylesbury: The International Wheelchair and Amputee Sports Federation (IWAS) [cit. 2022-02-01]. Dostupné z: <http://powerchairhockey.org/whatispch/history/>

⁷¹ Tamtéž

⁷² POWERCHAIR HOCKEY. Česká federace Powerchair Hockey [online]. Praha [cit. 2022-02-01]. Dostupné z: <https://www.powerchairhockey.cz/powerchair-hockey/>

⁷³ IPCH 2021 Game Rules: GENERAL REGULATIONS. The International Wheelchair and Amputee Sports Federation (IWAS) [online]. Aylesbury: The International Wheelchair and Amputee Sports Federation (IWAS) [cit. 2022-02-01]. Dostupné z: <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/viewer.html?pdfurl=http%3A%2F%2Fpowerchairhockey.org%2Fwp-content%2Fuploads%2F2021%2F07%2FIPCH-Game-Rules-2021-1.pdf&cliclen=2155278&chunk=true>

Na jejím konci jsou dva plasty ve tvaru písmene „T“. Právě v prostoru o ohraničeném těmito plasty mohou hráči vést míček jen pohybem svého elektrického vozíku.⁷⁴

Úlohou hráčů na této pozici je vytvářet prostor (tzv. bloky) pro své spoluhráče s florbalovou holí, tak aby se i s míčkem dostali do co nejuvhodnější pozice před branku soupeře s cílem vstřelit branku. V obraně pak tito hráči naopak zabraňují cestu ke své brance soupeři. Roli hráče na pozici T-stick v lze tak přirovnat k herní pozicím při basketbalu. Nejčastěji na této pozici hrají hráči s velmi těžkými typy tělesného zdravotního omezení (svalová atrofie, těžké úrazy v oblasti krční či hrudní páteře, dětská mozková obrna). Zjednodušeně lze uvést, že postačuje, aby hráč jakoukoliv částí svého těla dokázal ovládat elektrický vozík (např. hlavou, jedním prvním ruky) a stane se plnou součástí týmu. Pravidla navíc zaručují přítomnost těchto hráčů na hřišti (minimálně brankář a jeden hráč v poli).⁷⁵

4.2 Powerchair Hockey v ČR

V České republice je Powerchair Hockey také označován jak florbal na elektrických vozících. Důvodem je absence vhodného a zároveň přesného překladu názvu do českého jazyka, jenž by vyjadřoval podstatu tohoto sportu. Protože lze v pravidlech hry nalézt určité prvky z klasického florbalu (např. využívání stejného míčku, florbalové hole) je za oficiální český název používán právě florbal na elektrických vozících, a nikoliv hokej na elektrických vozících. Dalším důvodem je skutečnost, že florbal je u české společnosti velmi populární. Pro většinu lajků je pod používaným názvem lépe představitelný.⁷⁶

⁷⁴ IPCH 2021 Game Rules: GENERAL REGULATIONS. The International Wheelchair and Amputee Sports Federation (IWAS) [online]. Aylesbury: The International Wheelchair and Amputee Sports Federation (IWAS) [cit. 2022-02-01]. Dostupné z: <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/viewer.html?pdfurl=http%3A%2F%2Fpowerchairhockey.org%2Fwp-content%2Fuploads%2F2021%2F07%2FIPCH-Game-Rules-2021-1.pdf&cld=2155278&chunk=true>

⁷⁵ POWERCHAIR HOCKEY. Česká federace Powerchair Hockey [online]. Praha [cit. 2022-02-01]. Dostupné z: <https://www.powerchairhockey.cz/powerchair-hockey/>

⁷⁶ KROUPA, Lukáš, THENOT Jan a ENGE Michal. Členové správní rady spolku Lenox z.s.: [ústní sdělení]. Praha, 22.1. 2022.

Do České republiky se Powerchair hockey dostal díky iniciativě Petra Aliny a Vojtěcha Kapčuka. V roce 2002 založil právě Petr Alina první klub při Obchodní akademii v Janských Lázních.⁷⁷

V současné době je v České federaci Powerchair Hockey registrováno 6 sportovních klubů včetně 1 slovenského. Celkem je zapojeno 49 hráčů. Během její existence se několikrát změnil počet účastníků i jejich složení.⁷⁸

Samotná federace má za cíl vytvářet vhodné podmínky pro rozvoj sportu. Řídí českou ligoovou soutěž, vytváří podmínky pro přípravu reprezentačního týmu, organizuje školení a semináře pro trenéry a rozhodčí, pořádá turnaje 2 na 2 v Powerchair Hockey.⁷⁹

4.3 Analýza potřeb hráče Powerchair Hockey

V roce 2012 byla založena organizace Lenox z.s. Tato nezisková organizace vznikla z iniciativy Lukáše Kroupy při jeho studiu na vysoké škole. Právě při svém pobytu na vysokoškolské koleji se měl možnost seznámit s dalšími studenty, kteří se již florbalu na elektrických vozících věnovali. Důvodem založení samotné organizace bylo umožnit sportovní vyžití lidem zejména z Plzeňského kraje. Proto vznikl sportovní klub SK Indians Plzeň, který se Powerchair Hockey věnuje.⁸⁰

Již v zakládajících dokumentech je patrná snaha umožnit prostřednictvím sportu aktivní život lidem se zdravotním postižením a přispět tak různými aktivitami k jejich integraci do společnosti. Již od okamžiku vzniku tak docházelo k postupnému nastavení procesů a pravidel, které mají naplňovat výše uvedený cíl. Velkým přínosem je skutečnost, že vrcholní představitelé subjektu jsou sami aktivní hráči týmu.⁸¹

⁷⁷ Historie Powerchair Hockey 2002 - 2021. Česká federace Powerchair Hockey z. s. [online]. Praha: Česká federace Powerchair Hockey [cit. 2022-02-01]. Dostupné z: <https://www.powerchairhockey.cz/powerchair-hockey/historie/>

⁷⁸ ČESKÁ POWERCHAIR HOCKEY LIGA. Česká federace Powerchair Hockey z. s. [online]. Praha: Česká federace Powerchair Hockey [cit. 2022-02-01]. Dostupné z: <https://www.powerchairhockey.cz/ligova-soutez/>

⁷⁹ Činnost ČFPH. Česká federace Powerchair Hockey z. s. [online]. Praha: Česká federace Powerchair Hockey [cit. 2022-02-02]. Dostupné z: <https://www.powerchairhockey.cz/cfph-2/cinnost/>

⁸⁰ KROUPA, Lukáš, THENOT Jan a ENGE Michal. Členové správní rady spolku Lenox z.s.: [ústní sdělení]. Praha, 22.1. 2022.

⁸¹ Stanovy LENOX z.s. Lenox z. s.: Dokumenty - Lenox z. s. [online]. Plzeň: Lenox [cit. 2022-02-02]. Dostupné z: <https://lenoxos.cz/wp-content/uploads/2020/03/Stanovy.pdf>

Navíc někteří členové managementu začínali v jiných sportovních klubech Powerchair Hockey a věnují se i jiným sportům. I to lze považovat za kladný předpoklad pro správné nastavení procesů vedoucí k integraci nových hráčů do sportovního klubu.⁸²

Naprostou klíčovým prvkem pro správný způsob integrace je v celém procesu sportovního klubu vnímán vstupní pohovor mezi jeho vedoucí osobou a potenciálním hráčem. Jeho smyslem je rychlé vzájemné poznání. Pro hráče je nutné znát konkrétní podobu podmínek, které musí splnit pro přijetí, dlouhodobé působení v klubu a také jaké záležitosti řeší klub a jaké jsou čistě na hráči samotném. Je nutné zmínit, že v současné době v českém prostředí Powerchair Hockey neexistuje všeobecný závazný standart pro kluby, jenž by určoval minimální úroveň servisu, který by měl být hráčům poskytován. Vše je plně v kompetenci jednotlivých klubů stejně jako proces začleňování nových sportovců. V případě organizace Lenox je nejprve zjišťována úroveň zázemí a připravenosti sportovce na aktivní zapojení do činnosti klubu.⁸³

4.3.1 Zdravotní omezení hráče

Znalost zdravotní anamnézy hráče, včetně správné klasifikace jeho handicapu je klíčovou informací. Je určujícím faktorem pro rozhodnutí, zde se hráč může Powerchair Hockey věnovat. Jak již bylo uvedeno výše florbal na elektrických vozících je určen zejména pro osoby s nejtěžším tělesným zdravotním omezením, kteří zároveň ve svém běžném životě používají elektrický vozík. Jde především o taková zdravotní omezení, jenž neumožňují žádnou fyzickou zátěž nebo jen velmi minimální, navíc po krátkou dobu. V současné době jde o jediný kolektivní sport na území ČR určený pro zmíněnou skupinu osob. Mezi nejvíce zastoupené diagnózy jsou kvadruplegie, kvadrupréza, dětská mozková obrna, myopatie, lidé malého vzrůstu, roztroušená skleróza.⁸⁴

⁸² KROUPA, Lukáš, THENOT Jan a ENGE Michal. Členové správní rady spolku Lenox z.s: [ústní sdělení]. Praha, 22.1. 2022.

⁸³ KROUPA, Lukáš. Nábor hráčů pro Powerchair Hockey: Interní dokument. Plzeň: Lenox, 2016.

⁸⁴ KROUPA, Lukáš, THENOT Jan a ENGE Michal. Členové správní rady spolku Lenox z.s: [ústní sdělení]. Praha, 22.1. 2022.

Jedním z pomocných kritérií je posouzení, zda dotyčný hráč se může věnovat i dalším sportům či nikoliv. Celkovou sportovní výkonost však neovlivňuje jen typ a rozsah zdravotního omezení ale také individuální dovednosti, schopnosti a psychická odolnost. Protože jsou aspekty úrovně sportovní úrovně velmi individuální, střetávají se hráči s různou sportovní úrovní. Aby nedocházelo k velkým výkonnostním rozdílům zapříčiněné zdravotním stavem existují mezinárodně uznávané klasifikační systémy. V Česku ale žádný klasifikační systém doposud nebyl zaveden z důvodu malé hráčské základny. Při zavedení systému v české lize by existovalo reálné riziko, že některé týmy nebudou schopni nastoupit k soutěžnímu utkání.⁸⁵

4.3.2 Doprava

Mezi největší překážky zabraňující vozíčkářům věnovat se jakékoliv volnočasové aktivitě, sportu nevyjímaje, patří doprava. Projevuje se zde absence meziměstské bezbariérové veřejné dopravy, která je v Česku zajišťována výhradně vlakovými dopravci, nejvíce národním dopravcem České dráhy a.s. Tento způsob dopravy se stále jeví jako neflexibilní a klade před cestujícím na vozíku řadu překážek. Řada vlakových stanic není bezbariérově přístupná, chybí vhodné sociální zařízení. Navíc se mohou vyskytnout potíže i během samotné cesty (např. špatná komunikace pracovníků ČD a SŽDC, nefunkčnost plošiny umožňující nástup do vlaku, nefunkčnost dveří vozu uzpůsobeného pro vozíčkáře, špatné počasí). Za podstatnou okolnost je nutné zmínit, že váha samotného elektrického vozíku přesahuje 100 kg. Při součtu váhy uživatele a vozíku je velmi obtížné manipulovat se strojem pouhou lidskou silou bez pomoci technických pomůcek (např. rampy, elektronická plošina).⁸⁶

Na zlepšení přístupnosti veřejné meziměstské bezbariérové dopravy se pracuje a v posledních letech dochází ke zlepšení.

⁸⁵ KROUPA, Lukáš. Nábor hráčů pro Powerchair Hockey: Interní dokument. Plzeň: Lenox, 2016.

⁸⁶ KROUPA, Lukáš, THENOT Jan a ENGE Michal. Členové správní rady spolku Lenox z.s: [ústní sdělení]. Praha, 22.1. 2022.

Dokládá to i přístup veřejné správy, která do svých výběrových řízeních pro zajištění dopravy uvádí podmínku použití vozů uzpůsobených pro přepravu vozíčkářů. K tomuto kroku jako vůbec první kraj v ČR přistoupil právě Plzeňský kraj. Od roku 2021 tak po celém regionu mají nejen vozíčkáři ale i senioři či rodiče s kočárky možnost svést se pouze a jen nízkopodlažními autobusy.⁸⁷

Dá se předpokládat, že i tento krok povede k větší samostatnosti a tím i integraci osob se zdravotním postižením a lepší dostupnosti volnočasových aktivit, mimo jiné i Powerchair Hockey. Přesto ještě nějakou dobu potrvá, než sami vozíčkáři získají k této nové možnosti důvěru. Pro řadu lidí tak zůstává jedinou možností využití pomoci dalších osob při přepravě, což vyžaduje jistou schopnost organizace logistiky a času od samotného vozíčkáře i doprovodu. Což není vždy jednoduché. Navíc se tím zvyšují i finanční náklady spočívající v úhradě pohonných hmot a času pomáhající osoby, jestliže nelze využít pomoci přátel či rodinných příslušníků bezplatně.

4.3.3 Elektrický vozík

Elektrický vozík pro svého uživatele zajišťuje prohyb nejen v běžném životě ale i na hřišti při sportovním klání. Ne každý vozíčkář, který by se mohl Powerchair Hockey věnovat má k dispozici elektrický vozík z důvodu jeho pořizovací ceny. Ta se pohybuje v řádech desetitisíců, a ne všichni si mohou dovolit úhradu za vlastní prostředky.⁸⁸

Je pravdou, že náklady na jeho pořízení mohou být uplatňovány na účet veřejného pojištění. V takovém případě ale nemůže být nárokována úhrada koupě mechanického vozíku. Většina je tak postavena před volbu, který typ invalidního vozíku zvolí. Rozhodnutí závisí na celkovém zdravotním stavu i na způsobech nakládání s vlastním časem a plnění svých povinností (např. zaměstnání, návštěva lékaře, volnočasové aktivity).⁸⁹

⁸⁷ ZEITHAML, RENÉ. Krajský seminář o zpřístupňování dopravy lidem se zdravotním postižením. Plzeňský kraj – Nejlepší místo pro život [online]. 2021, 24.11.2021 [cit. 2022-02-03]. Dostupné z: <https://www.plzensky-kraj.cz/krajsky-seminar-o-zpristupnovani-dopravy-lidem-se>

⁸⁸ SPORTOVNÍ VOZÍK: Powerchair Hockey. Česká federace Powerchair Hockey z. s. [online]. Česká federace Powerchair Hockey [cit. 2022-02-03]. Dostupné z: <https://www.powerchairhockey.cz/power-chair-hockey/sportovni-vozik-2/>

⁸⁹ OPATŘILOVÁ, Dagmar a Dana ZÁMEČNÍKOVÁ. Podpora rozvoje hybnosti osob s tělesným postižením [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2004 [cit. 2022-02-04]. ISBN 978-80-210-7611-2.

Pokud zdravotní omezení umožňuje vozičkáři výběr pak volí ten, který mu lépe pomůže právě v překonávání fyzických bariér. A v tomto má mechanický vozík oproti tomu elektrickému nespornou výhodu. Především pokud jde o hmotnost kompenzační pomůcky. Ta umožňuje ať už vozičkáři samotnému nebo s dopomocí druhé osoby překonat většinu běžných fyzických překážek, se kterými se ve veřejném prostoru může potkat (např. schody, obrubník, nástup do dopravního prostředku).⁹⁰

Jestliže je hráč vlastníkem elektrického vozíku tak z pohledu zapojení se do florbalu na elektrických vozících jde o vozík, který lze pro absolvování počátečních tréninků využít. Jistou překážkou pro další rozvoj sportovního výkonu je technické nastavení (akcelerace, rychlost, instalace ochranných prvků) vozíku hrazeného ze zdravotního pojištění. Všechny parametry jsou stanovené na běžný provoz s ohledem na bezpečnost vozičkáře i osob v jeho blízkém okolí. Tyto parametry nelze nikterak měnit. Po získání základních dovedností (koordinace pohybu, správné vedení míčku aj.) je nižší úroveň nastavených parametrů překážkou.⁹¹

4.3.4 Dostupnost osobní asistence a role rodiny

Možnost využít fyzické pomoci a podpory je pro sledovanou skupinu natolik klíčový, že mnohdy limituje úroveň prožívání života aktivním způsobem. Lidé s nejtěžším tělesným handicapem jsou odkázáni na pomoc druhých i při uspokojování základních potřeb (osobní hygiena, toaleta, stravování, ukládání a vstávání z lůžka apod.).⁹²

Míra zapojení se do volnočasových aktivit, kam jistě můžeme zařadit i sport, je tak determinována na ochotě blízkého okolí vozičkáře věnovat svůj čas a podpořit jej. Nejbližším okolím je zpravidla rodina. Ta (alespoň do určitého věku) určuje, jak vozičkář naplní svůj čas. Je pak na individuálním rozhodnutí každého, zda má možnost a je schopen čas věnovat pro vykonávání Powerchair Hockey.

⁹⁰ OPATŘILOVÁ, Dagmar a Dana ZÁMEČNÍKOVÁ. Podpora rozvoje hybnosti osob s tělesným postižením [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2004 [cit. 2022-02-04]. ISBN 978-80-210-7611-2. Dostupné z: https://is.muni.cz/do/rect/el/estud/pdf/ps14/hybnost/web/docs/podpora_hybnosti.pdf

⁹¹ KROUPA, Lukáš. Nábor hráčů pro Powerchair Hockey: Interní dokument. Plzeň: Lenox, 2016.

⁹² KROUPA, Lukáš, THENOT Jan a ENGE Michal. Členové správní rady spolku Lenox z.s.: [ústní sdělení]. Praha, 22.1. 2022.

Aktivní zapojení do tohoto sportu znamená vykonat několik úkonů. Za všechny můžeme uvést přípravu věcí pro trénink či zápas (vozík, hokejky), osobní věci (oblečení klubové i osobní, svačina), naplánovat a zajistit si dopravu. Nelze opomenout ani provádění pravidelné údržby elektrického vozíku.⁹³

Do širšího okolí pak můžeme zařadit přátele, spolupracovníky, známe atd. Hraje zde důležitou roli počet ochotných osob, časová flexibilita a preference ve způsobu trávení volného času. To platí pro obě strany, tedy jak pro vozíčkáře, tak pro osobu v roli osobního asistenta. Zároveň platí, že čím více je samotný vozíčkář aktivní a komunikační ve společenském životě, tím je větší pravděpodobnost získání nových kontaktů a potenciálních osob ochotných dlouhodobě pomáhat.⁹⁴

Další možností je obrátit se na organizace poskytující osobní asistenci v okolí bydliště případně oslovit poskytovatele sociálních služeb. Obě tyto varianty však znamenají zvýšené finanční náklady pro samotného handicapovaného.⁹⁵

4.3.5 Finanční situace

Dalším limitujícím faktorem jsou finanční prostředky, které si vozíčkář může na volnočasové aktivity dovolit vynaložit. Ačkoliv v Česku existuje sociální systém, který se skládá především z vyplácení invalidního důchodu, příspěvku na péči a mobilitu, je pro řadu poživatelů těchto dávek jejich výše nedostatečná.

Výše příspěvku na péči se odvíjí od míry závislosti na pomoci druhé osoby v principu čím větší zdravotní omezení, tím větší příspěvek. Účelem této sociální dávky má být úhrada nákladů spojených s péčí o vlastní osobu, tedy zejména se zajištěním osobní asistence. Aktuální maximální částka ve IV. Stupni příspěvku (úplná závislost) činí 19.200 Kč/měsíc, ve III. stupni (těžká závislost) pak 12 800 Kč. Výše ceny za hodinu osobní asistence může dle zákona o sociálních službách činit maximálně 130 Kč.

⁹³ KROUPA, Lukáš, THENOT Jan a ENGE Michal. Členové správní rady spolku Lenox z.s: [ústní sdělení]. Praha, 22.1. 2022.

⁹⁴ "tamtéž"

⁹⁵ "tamtéž"

Úroveň závislosti je posuzována na základě schopností handicapovaného zvládat základní úkony. U úplné závislosti je předpoklad potřeby pomoci většinu času, v některých případech i 24 hodin denně.⁹⁶

Jak je patrné z výše uvedeného úroveň příspěvku je nedostatečná k pokrytí základních potřeb natož k využívání osobní asistence za účelem vykonávání volnočasové aktivity.

Další finanční státní podporou handicapovaných je invalidní důchod. Jeho výše je určována na základě zachované úrovně pracovní schopnosti po získání zdravotního omezení. Čím nižší je pracovní schopnost, tím vyšší je úroveň invalidního stupně (1. – 3. stupeň). Smyslem tohoto příspěvku je kompenzovat finanční výpadek příjmu ze zaměstnání, jenž by měl sloužit k zajištění základních životních potřeb (např. bydlení, strava, oblečení). Průměrná hodnota invalidního důchodu III. stupně na konci roku 2021 byla 13 422 Kč. Neznamena to ovšem, že by příjemce invalidního důchodu neměl pracovat. Opak je pravdou. Horní hranice výdělku není nikterak omezena.⁹⁷

Z pohledu vykonávání florbalu na elektrických lze konstatovat, že jde pro jeho hráče o drahý sport. Zejména v situaci, absence podpory klubu. Hráči jsou nuceni si hradit jak své osobní náklady (cestovné, nákup materiálu, ubytování, stravu), tak náklady svého osobního asistenta. Nelze opomenout i možné výdaje spojené s pořízením sportovního elektrického vozíku a jeho údržbou. Pro lepší představu finanční náročnosti je uvedena následující tabulka zobrazující průměrné ceny.⁹⁸

Tabulka 1: Základní nákladové položky hráče věnující se Powerchair Hockey

Položka	Hráč	Doprovod
Ubytování	450 Kč/noc	450 Kč/noc
Cestovné	500 Kč/akce	-----
Strava	400 Kč/den	400 Kč/den
Nákup sportovního vozíku	Od 100 000 Kč	-----
Servis a pojištění vozíku	1 000 Kč/ měsíc	-----
Odměna pro osobního asistenta	-----	2 400 Kč/den

Zdroj: Lenox z.s.⁹⁹

⁹⁶ Příspěvek na péči. Ministerstvo práce a sociálních věcí [online]. Praha [cit. 2022-02-07]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/-/prispevek-na-peci>

⁹⁷ Invalidní důchod. Měsíc.cz: Sociální dávky - důchody [online]. Praha [cit. 2022-02-07]. Dostupné z: <https://www.mesec.cz/socialni-davky/duchody/invalidni-duchod/>

⁹⁸ KROUPA, Lukáš. Nábor hráčů pro Powerchair Hockey: Interní dokument. Plzeň: Lenox, 2016.

⁹⁹ Lenox z.s., Finanční výkaznictví: Interní dokument. Plzeň, 2021

Jak je výše uvedeného zřejmé bez další podpory je Powerchair Hockey zcela nedostupný. Další zdroje ekonomických prostředků lze hledat v rámci podpory rodiny, klubu, dárců, či nadací.

4.3.6 Osobní motivace

Osobní motivace každého hráče je velmi individuální a ovlivňuje jí nespočet faktorů. Na základě uskutečněných rozhovorů lze soudit, že u hráčů sledovaného klubu existují dva druhy motivace. Jedním z nich je snaha o sociální kontakty, tedy poznávání nových lidí, navázání mezilidských vztahů, poznávání nových míst u nás i v zahraničí, sdílení společných zážitků. Druhá motivace je založena spíše na snaze dosažení sportovních úspěchů jak individuálních, tak týmových. Nelze ale tvrdit, že by se výše uvedené motivace vzájemně nedoplňovaly. Spíše jednotliví respondenti mají různé preference, které lze shrnout právě do výše dvou uvedených motivací. U některých lidí lze pozorovat i tzv. skryté motivace, u kterých si sami uvědomují, že je buď vůbec nebo velmi obtížné naplnit z různých příčin (např. omezení vycházející z vlastního handicapu, situace v rodině, finanční možnosti). Proto je raději veřejně nikterak neprezentují.¹⁰⁰

4.4 Analýza připravenost integrace hráče do sportovního klubu

V předchozí podkapitole jsou uvedeny nejčastější překážky, které hráč Powerchair Hockey musí překonat, jestliže se chce tomuto sportu věnovat. Tato část práce se bude zabývat zkoumáním aktuálních podmínek, jenž mají podpořit integraci nových hráčů do sledovaného sportovního klubu. Organizace Lenox provozující plzeňský tým vytváří podmínky pro co nejsnazší integraci prostřednictvím několika projektů a aktivit. Kromě bližšího rozboru budou uvedena i doporučení pro zlepšení.

¹⁰⁰ Autor práce, 2022 (vlastní šetření)

4.4.1 Program KAMAS – Program dobrovolnictví a osobní asistence

Hlavní záměrem je vytvářet stabilní základnu osobních asistentů a dobrovolníků. Právě zajištění lidských zdrojů pro fungování samotné organizace i působení hráčů Powerchair Hockey klíčové. To si uvědomili i samotní zakladatelé, proto tento program vznikl jako první v roce 2013. Organizace se tímto snaží zajistit osobní asistenci pro hráče sportovního klubu a odstranit tak bariéru, která by jim znemožňovala v týmu působit. Byl proto nastaven i systém odměňování osobních asistentů na základě interního předpisu. Této skupině jsou hrazeny náklady vynaložené s jejich účastí (doprava, strava, ubytování) v předem stanovené výši a podmínek. Je poskytována také finanční odměna jejíž výše se pohybuje okolo 20 % aktuální horní hranice stanovená zákonem o sociálních službách. Smyslem tohoto nastavení zajistit dlouhodobou finanční udržitelnost a snížit fluktuaci osobních asistentů.¹⁰¹

Dobrovolnická základna je důležitá zejména při doprovodných aktivitách. Účast na doprovodných akcích je založena na přímé účasti na pořádání kulturních akcí, propagačních akcích nebo přímá účast na realizaci projektů. Dobrovolníkovi není vyplácena odměna, ale pouze hrazeny náklady stejně jako skupině osobních asistentů.¹⁰²

Financování tohoto programu zajišťuje Lenox formou grantů od subjektů státní správy (Národní sportovní agentura), místní samosprávy (město Plzeň, Plzeňský kraj) a firemních nadací (např. Nadace ČEZ, Nadační fond Abakus). Roční výdaje přesahují 100.000 Kč.¹⁰³

Vlastní hodnocení a doporučení:

Ze svého pohledu vnímám existenci tohoto programu za velmi přínosnou. Díky zajištění osobní asistence se hráčům otevírá možnost dostat do jiného prostředí a jiné sociální skupiny.

¹⁰¹ Lenox z.s. Financování činnosti SK INDIANS PLZEŇ: Interní dokument. 5. vydání. Plzeň, 2021.

¹⁰² Dobrovolník: Zapoj se. Lenoxos: Powerchair Hockey [online]. Plzeň, 2020 [cit. 2022-02-07]. Dostupné z: <https://ph.lenoxos.cz/zapoj-se/dobrovolnik-osobni-asistent/>

¹⁰³ Dokumenty: Zprávy o činnosti. Lenoxos: Powerchair Hockey [online]. Plzeň, 2021, 2011 - 2020 [cit. 2022-02-07]. Dostupné z: <https://ph.lenoxos.cz/lenox/dokumenty/>

Zároveň mohou trávit čas bez nutnosti přítomnosti rodiny, což vede k vystoupení z komfortní zóny a přispěje k větší samostatnosti vozíčkáře. Je otázkou, zda je nastavený systém dlouhodobě ekonomicky udržitelný zejména z pohledu výše nastavených odměn. Na první pohled je zřejmé, že jde spíše o symbolický příspěvek než standartní mzdu. I samotní představitelé organizace si uvědomují, že se do tohoto programu zapojují lidé, kteří chtějí aktivně pomáhat než získat finanční příjmy. Od tohoto pojetí vznikl také název samotného programu KAMarád – ASistent. Pro posun tohoto programu mohu doporučit zamyslet se nad finanční udržitelností vzhledem ke zvyšování cenové hladiny. Je zde i potenciál zvýšení počtu zapojených hráčů, což by automaticky zvýšilo potřebnost vyššího počtu osob vykonávající osobní asistenci.

4.4.2 Asistent na zkoušku

Tento projekt je realizován od roku 2015 a jeho autory jsou sami hráči florbalového týmu. Cílem je rozšiřování základny osobních asistentů, kteří se zapojí do předchozího popsaného programu.

Obsah projektu je staven dle skupiny jeho potenciálních účastníků. Těmi jsou zejména studenti středních a vysokých škol se zaměřením na sociální, pedagogickou činnost. Účastníci mají možnost získat informace přímo od samotných vozíčkářů. Ti je celým projektem provádí a předávají informace a zkušenosti, které považují za důležité při vykonávání profesí ve výše uvedených oblastech a při práci s lidmi na vozíku. Struktura projektu je založena z 5 tematických bloků s důrazem na praktické zapojení studentů, kteří mohou připravené situace vyzkoušet na vlastní kůži. Zejména pak jde o základy osobní asistence. Tento blok se skládá i z praktické ukázky jízdy na mechanickém i elektrickém vozíku v interiéru i exteriéru, o různých způsobech manipulace vozíku i samotného vozíčkáře při přesunech apod.¹⁰⁴

¹⁰⁴ Asistent na zkoušku a Asistent v praxi.: Činnost. Lenoxos: Powerchair Hockey [online]. Plzeň, 2021 [cit. 2022-02-07]. Dostupné z: <https://ph.lenoxos.cz/lenox/cinnost/asistent-na-zkousku/>

Zajímavou součástí je i zapojení účastníků do ukázky volnočasových aktivit, které mohou zejména budoucí pedagogové využít při integraci vozíčkářů do skupiny. Nechybí ani diskuse všech přítomných na postavení vozíčkářů ve společnosti a vzájemného přístupu. Podstatné je uvést i charakteristiku jednotlivých zdravotních omezení hráčů věnující se Powerchair Hockey. Zajímavým zpestřením je i beseda s českými paralympijskými sportovci, kteří prezentují jak své získané medaile a zajímavé artefakty tak především i zážitky z vrcholných soutěží. Následně se všichni společně účastní turnaje ve florbale na elektrických vozících, kde účastníci pomáhají jak s organizací akce, tak plní roli osobních asistentů. Jestliže se studenti rozhodnou účastnit další akce spojené s Powerchair Hockey získávají certifikát o absolvování kurzu. Za 6 let existence se programu účastnilo 60 studentů ze 3 vzdělávacích institucí. Do programu KAMAS se podařilo přivést 4 absolventy, kteří se pravidelně účastní akcí.¹⁰⁵

Pro účast v tomto vzdělávacím programu není vyžadována finanční spoluúčast aktérů. Pomocí grantů a dotací realizátor zajišťuje úhradu nákladů (ubytování, cestovné, pronájem prostor, odměna lektorů) Mezi donátory v minulých letech patřila např. Nadace O2, Nadace ČEZ a T – Mobile.¹⁰⁶

Vlastní hodnocení a doporučení:

Samotnou existenci projektu vnímám velmi pozitivně. Přímý kontakt a výměna informací mezi studenty a vozíčkáři je jistě tím nejlepším způsobem vzdělávání a vzájemného obohacení. Navíc podobné aktivity z dlouhodobého hlediska zlepšují postavení handicapovaných ve společnosti. Zarážející je ovšem nízký počet účastníků za sledované období i počet vzdělávacích institucí. Zde vidím prostor pro další rozvoj. Stejně jako možnost zapojení např. firem formou pořádání firemních teambuildingů navíc za úplatu. Mezi klady patří také nulová finanční spoluúčast pro účastníky. Zlepšit je možné také jejich motivaci k aktivnímu zapojení do projektu ve spolupráci s vzdělávajícími institucím. Příkladem může být uznání studijní praxe. Celkově vidím v tomto projektu velký potenciál.

¹⁰⁵ Asistent na zkoušku a Asistent v praxi.: Činnost. Lenoxos: Powerchair Hockey [online]. Plzeň, 2021 [cit. 2022-02-07]. Dostupné z: <https://ph.lenoxos.cz/lenox/cinnost/asistent-na-zkousku/>

¹⁰⁶ Dokumenty: Zprávy o činnosti. Lenoxos: Powerchair Hockey [online]. Plzeň, 2021, 2011 - 2020 [cit. 2022-02-07]. Dostupné z: <https://ph.lenoxos.cz/lenox/dokumenty/>

4.4.3 Kulturní program Pomáháme smíchem

Hlavní záměr programu je pomocí pořádání kulturních akcí pro veřejnost získávat finance bez předem stanoveného účelu. Zejména pak pro zlepšení finančního cash-flow samotné organizace a úhradu provozních nákladů (pronájem kanceláře, mzdy, pojištění aj.). Veřejné akce dále napomáhají k propagaci organizace jejích aktivit a partnerů.¹⁰⁷

Specifikem je skutečnost, že kulturní akce nejsou pořádané čistě jako charita ale jako standartní projekty s finančním prospěchem pro všechny zapojené subjekty. Dle slov představitelů organizace Lenox je toto nastavení dlouhodobě udržitelnější a lze tak navázat silnější obchodní vztahy. Kdežto forma charitativní akce je založena na vzdání se svého ekonomického zisku ve prospěch dobročinného účelu.¹⁰⁸

V očích vedení Lenoxu jde o způsob získávání financí od veřejnosti, pro kterou peněžní příspěvek není primární motivací a cílem. Hlavní motivací návštěvníků akce je bavit se připraveným programem pozvaných interpretů. Program „Pomáháme smíchem“ navazuje na stejnojmenný projekt, který byl realizován v roce 2013 a 2014 za podpory Nadace O2. Dodnes jsou pořádány 2 kulturní akce – představení ve stylu stand up comedy a Ples handicapovaných.¹⁰⁹

Vlastní hodnocení a doporučení:

Myšlenka tohoto způsobu získávání prostředků považuji za chvályhodnou. Jde o aktivní způsob zajištění peněz fungování vlastní činností. Jde o další zdroj financování, který přispívá k ekonomické stabilitě organizace. Dalším kladným jevem je veřejná prezentace aktivního života osob se zdravotním postižením. Ocenit lze i skutečnost, že si autoři nechali ověřit stabilitu a udržitelnost záměru prostřednictvím pilotních projektů, což snížilo finanční rizika.

¹⁰⁷ Pomáháme smíchem: Činnost. Lenoxos: Powerchair Hockey [online]. Plzeň, 2021 [cit. 2022-02-07]. Dostupné z: <https://ph.lenoxos.cz/lenox/cinnost/pomahame-smichem/>

¹⁰⁸ KROUPEL, Lukáš, THENOT Jan a ENGE Michal. Členové správní rady spolku Lenox z.s: [ústní sdělení]. Praha, 22.1. 2022.

¹⁰⁹ Pomáháme smíchem: Činnost. Lenoxos: Powerchair Hockey [online]. Plzeň, 2021 [cit. 2022-02-07]. Dostupné z: <https://ph.lenoxos.cz/lenox/cinnost/pomahame-smichem/>

4.4.4 Sociální podnikání

„Sociální podnikání jsou podnikatelské aktivity prospívající společnosti a životnímu prostředí. Hraje důležitou roli v místním rozvoji a často vytváří pracovní příležitosti pro osoby se zdravotním, sociálním nebo kulturním znevýhodněním. Zisk je z větší části použit pro další rozvoj sociálního podniku. Pro sociální podnik je stejně důležité dosahování zisku i zvýšení veřejného prospěchu.“¹¹⁰

Kromě výše zmíněného projektu zaměřeného na kulturu sem můžeme zařadit i obchodní služby (např. tvorba webu, propagační materiály, administrativní podpora pro jiné subjekty či správa sociálních sítí) a provoz pražského obchůdku. Jde o poměrně nové aktivity, které vznikly jako reakce na výpadek zisku z kulturních akcí v roce 2020 z důvodu celosvětové pandemie COVID 19.¹¹¹

Všechny poskytované služby vykonávají zaměstnanci se zdravotním postižením, kteří se věnují nebo se dříve věnovali Powerchair Hockey. Organizace Lenox je tak od roku 2019 zařazena do skupiny zaměstnavatelů působících na chráněném trhu práce. Tímto zařazením jsou vytvořená pracovní místa podporována ze státního rozpočtu. Je důležité upřesnit, že všechny obchodní aktivity jsou pro zaměstnance jen vedlejší pracovní náplní. Hlavní část pracovního času všichni věnují udržení a rozvoji servisu pro hráče plzeňského týmu. Stejně jako realizaci a vylepšení již vykonávaných projektů. Přijmutím zaměstnanců tak došlo k částečné profesionalizaci managementu organizace s cílem posílit její personální stabilitu.¹¹²

Vlastní hodnocení a doporučení:

Z pohledu integrace lze vytvoření pracovních míst pro osoby se zdravotním postižením chápat velmi pozitivně. Samotným zaměstnancům pomůže v osvojení pracovních návyků (plnění pracovních úkolů, zodpovědnost, plánování vlastního času, dochvilnost) ale i získání nových zkušeností dovedností, sociálních kontaktů a sebevědomí. To všechno napomůže ke zlepšení psychické pohody a kvality života.

¹¹⁰ Principy a definice. Sociální podnikání [online]. [cit. 2022-02-08]. Dostupné z: <https://ceske-socialni-podnikani.cz/socialni-podnikani/principy-a-definice>

¹¹¹ O nás. Lenoxos: Obchod [online]. [cit. 2022-02-08]. Dostupné z: https://obchod.lenoxos.cz/o_nas/

¹¹² KROUPA, Lukáš, THENOT Jan a ENGE Michal. Členové správní rady spolku Lenox z.s: [ústní sdělení]. Praha, 22.1. 2022.

4. 5 Závěry analýzy ¹¹³

Při celkovém pohledu je patrné, že ve vedení celé organizace jsou lidé, kteří zároveň patří do cílové skupiny, pro kterou je Powerchair Hockey určen. Sami si tak prošli cestou naprostých nováčků ve sportovní komunitě až k vykonávání manažerských rolí.

Fungování sportovního klubu i celé organizace je založeno na řešení nejčastějších potíží, které brání nebo mohou bránit v aktivnímu sportování. Cílem je tak dosáhnout stavu, ve kterém jedinými a rozhodujícími kritérii pro to, zda se bude dotyčný tomuto sportu věnovat, bude jeho osobní zájem a motivace.

Kladen je důraz na celkovou pohodu jednotlivce při jeho vstupu do kolektivu. Formou osobního rozhovoru jsou zjišťována očekávání hráče. Dochází také ke sdělení požadavků, které hráči musí vyřešit pro snadné zapojení do sportování. Samostatným tématem je potřeba osobní asistence a způsobech jejího vykonávání. Pro zachování maximální účelnosti a zároveň psychické i fyzické pohody je zapotřebí stanovit konkrétní postupy a úkony, se kterými má osobní asistent pomoci. Proto jsou důležité informace o zvyklostech, o způsobech komunikace, fyzické pomoci atd. předávány i osobním asistentům na pravidelných setkáních na začátku a v průběhu akcí. Důležité je i navázání vzájemné důvěry mezi všemi zainteresovanými strany (klub – hráč – osobní asistent).

Z pohledu finanční podpory je většina nákladů hrazena z rozpočtu organizace. Mezi takové patří pronájem haly, mzda a cestovné trenérů, nákup trenérských pomůcek, ubytování, náklady na osobní asistenci (viz. Program KAMAS), strava a cestovné pouze v průběhu vícedenních akcí. Finanční prostředky pro tuto oblast jsou získávány formou grantů a dotací orgánů státní správa a samosprávy.

¹¹³ Autor práce, 2022 (vlastní šetření)

V případě materiálního vybavení je začínajícím hráčům na tréninkové jednotky zapůjčen elektrický vozík, který je ve vlastnictví klubu. Pořízení elektrických vozíků pro takový to účel je hrazeno z veřejné sbírky organizace případně z veřejných dotací. Stejně to platí i pro jejich servis a opravu. Mezi další zapůjčený materiál se řadí hrací hůl, a bezpečnostní herní prvky (obinadla, dlahy, rámy, pásy pro správné držení těla).

Přibližně po ročním působení hráče je s ním řešena množnost vlastního sportovního vozíku. Jsou mu předloženy nabídky výrobců i řešení financování. Právě s financemi pomáhají zástupci organizace formou podávání různých grantů či dotací. Pokud to podmínky umožňují je vozík pořizován za účelem přímého vlastnictví hráčem, výjimečně organizací.

Od roku 2018 vlastní Lenox klubový automobil, který je upravený pro přepravu osob na elektrickém vozíku. Nabízí se tak možnost řešit potíže hráčů s dopravou na sportovní akce (turnaje, soustředění). Tato služba je poskytována pro hráče a osobní asistenty zcela bezplatně.

Je zde absence procesu získávání nových hráčů a jejich oslovování. Tato aktivita je zcela opomíjena, což v konečném důsledku může vést k existenčním problémům týmu. Není ani vypracován plán postupu za účelem oslovení nových. Jednou z příčin může být komplikovanost a efektivnost celé oblasti. Jedním z problémů může být úzká cílová skupina nebo nedostatečná komunikace k veřejnosti o bezpečnosti a pozitivních zdravotních dopadech. Řešení této problematiky komplikuje i současná celosvětová pandemie onemocnění COVID-19, která omezuje přímý kontakt s veřejností a veřejnou prezentaci sportu.

ZÁVĚR

V rámci první kapitoly byla řešena charakteristika jednotlivých skupin studentů se speciálními potřebami. Zmíněny jsou také úpravy v procesu vzdělávání uzpůsobeny vhodné pro jednotlivé skupiny. Právě komplexní informace o specifických potřebách těchto studentů mohou být vítanou pomůckou i pro vedoucí osoby sportovního klubu při procesu začleňování. A to zejména v procesu komunikace a navázání spolupráce s cílovou skupinou. V praxi je možné se totiž setkat se sportovci, kteří mají kombinované zdravotní omezení, ovšem vždy s převahou tělesného.

Pro správné začlenění do sportovního kolektivu je také důležitá znalost zachování schopností a dovedností u jednotlivých typů zdravotního omezení. Díky tomuto lze lépe posoudit potenciál sportovního výkonu hráče, a to zcela individuálně. Omezení také může mít vliv na proces úroveň začleňování (způsob komunikace, intelektuální úroveň atd.). Jako pomocný materiál k tomuto může sloužit mezinárodní, odborný dokument zvaný Mezinárodní klasifikace funkčnosti, postižení a zdraví. Definuje pojem postižení a jeho vnímání odbornou veřejností. Při hodnocení bere v úvahu schopnosti daného jedince, jeho handicap a vliv prostředí. Tento dokument je také využíván pro tvorbu vzdělávacích postupů a sociálních aktivit.

Třetí část doplňuje problematiku integrace osob se zdravotním postižením do společnosti v historickém kontextu. Už pravěké pozůstatky na našem území naznačují chování tehdejší společnosti k handicapovaným. Postupem času s jejím vývojem se měnil, a i na dále se mění postavení i této skupiny. Velkou rolí v tomto vždy hraje politicko-sociální uspořádání. Proto byla analyzována jednotlivá období od pravěku až po období po roce 1989. Z celkového pohledu lze říci, že dochází k postupnému odbourávání bariér (sociálních, fyzických atd.). Zároveň je vnímána důležitost vzájemné spolupráce a vyrovnávání příležitostí.

V praktické části práce byly nejdříve popsány základní principy a parametry Powerchair Hockey (florbal na elektrických vozících). Stanovení cílové skupiny a zmíněn byl i jeho vývoj tohoto sportu v České republice. Základem analýzy bylo posuzování začleňování lidí s těžkým tělesným handicapem do vybraného týmu věnující se právě jedinému kolektivnímu sportu pro osoby s nejtěžším tělesným handicapem. Byly popsány nejčastější faktory, které rozhodují o tom, zda se vozíčkáři zmíněnému sportu věnují či nikoliv. Jde zejména o jejich motivaci, ale i možné překážky (finanční možnosti, využití osobní asistence, doprava atd.). Dále jsou zmíněny aktivity, kterými se představitelé organizace Lenox z.s. snaží nabídnout řešení zmíněných překážek. A to s cílem co nejjednoduššího vstupu do organizace i klubu následného setrvání.

V rámci celkového zhodnocení lze říci, že podmínky pro integraci u sledované organizace jsou na vysoké úrovni, zejména v oblastech finanční a materiální podpory hráčů. Daří se tak naplňovat jeden z hlavních cílů, kterým je odstranění ekonomických bariér. Z hlediska sociálního zapojení probíhají pravidelné rozhovory mezi hráči a vedením organizace. Což lze považovat za kladný přínos pro získání komunikačních dovedností, sociálních jistot a pocitu sounáležitosti s komunitou pohledu hráče. Pozitivum lze pozorovat i v prolínání skupin lidí se zdravotním omezením a bez něj. Dochází tak k vzájemnému obohacení. Na celém projektu jsou patrné vlastní zkušenosti jeho tvůrců. Zároveň je snaha o vytváření prostředí, jenž je postavené na otevřené komunikaci a důvěře mezi všemi zainteresovanými stranami (klub-rodina – hráč- osobní asistent). K začlenění přispívá i možnost být součástí managementu, díky vytvářením pracovních pozic a podílet se na chodu a vývoji celé organizace. Právě pracovní uplatnění dále napomáhá k získání dovedností, které napomáhají k plnohodnotné integraci. Příkladem může participace na projektech, které jsou důležité nejen pro určitou skupinu ale i pro společnost, získání pracovních návyků apod. Z nastavení jednotlivých projektů je však patrná silná orientace na řešení finanční dostupnosti celého sportu a tím pádem i dlouhodobou udržitelnost celé organizace. Naopak není řešena oblast rozšiřování hráčské základny, což představuje velká rizika do budoucna.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

CORETH, Emerich. *Co je člověk ?*. 2. vyd. Praha: Zvon. Studium (Zvon). ISBN 80-711-3170-9.

ČADOVÁ, Eva. *Metodika práce se žákem s tělesným postižením a zdravotním znevýhodněním*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. ISBN 978-80-244-3308-0.

ČEŇKOVÁ, Ivana. *Úvod do teorie tlumočení*. 2., opr. vyd. Praha: Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2008. ISBN 978-80-87218-09-9.

EVANS, Lionel. *Totální komunikace: struktura a strategie*. Hradec Králové: Pedagogické centrum, 2001. ISBN 80-238-7915-4.

HARTMANN, Boris a Michael LANGE. *Mutismus v dětství, mládí a dospělosti: rádce pro rodinné příslušníky, postižené, terapeuty a pedagogy*. Praha: Triton, 2008. ISBN 978-80-7387-021-8

HRUBÝ, Jaroslav. *Velký ilustrovaný průvodce neslyšících a nedoslýchavých po jejich vlastním osudu*. 2. přeprac. a rozš. vyd. Praha: Federace rodičů a přátel sluchově postižených, 1999. ISBN 80-7216-096-6.

HŘÍBKOVÁ, Lenka. *Nadání a nadaní: pedagogicko-psychologické přístupy, modely, výzkumy a jejich vztah ke školské praxi*. Praha: Grada, 2009. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-1998-6.

HUBATKA, Miloslav. *Úspěšní vychovávají své děti jinak*. Brno: Edika, 2014. ISBN 9788026605515.

JANOTOVÁ, Naděžda. *Odezírání u sluchově postižených*. Praha: Septima, spol. s r.o., 1999. ISBN 80-7216-82-6.

KÁBELE, František, Ema KOLLÁROVÁ, Jiří KOČÍ a Jiří KRACÍK. *Somatopedie: Učebnice speciální pedagogiky tělesně a zdravotně postižené mládeže*. 2. vyd. Praha: Karolinum. Studium (Zvon). ISBN 80-706-6533-5.

KRAHULCOVÁ, Beáta. *Komunikace sluchově postižených*. Vyd. 2. Praha: Karolinum, 2002. ISBN 80-246-0329-2.

KRHUTOVÁ, Lenka, Jan MICHALÍK, Miloň POTMĚŠIL, Libor NOVOSAD a Milan VALENTA. *Občané se zdravotním postižením a veřejná správa*. Olomouc: Univerzita Palackého. ISBN 80-244-1168-7.

KROUPA, Lukáš. *Nábor hráčů pro Powerchair Hockey*: Interní dokument. Plzeň: Lenox, 2016.

KUCHARSKÁ, Anna a Jana MRÁZKOVÁ, ed. *Metodika práce školního speciálního pedagoga zapojeného ve školním poradenském pracovišti*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, 2014. ISBN 978-80-7481-035-0.

KUCHARSKÁ, Anna. *Školní speciální pedagog*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0497-8.

LECHTA, Viktor. *Terapie narušené komunikační schopnosti*. 2. aktualiz. vyd. Přeložil Jana KŘÍŽOVÁ. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-901-9.

Lenox z.s. *Financování činnosti SK INDIANS PLZEŇ*: Interní dokument. 5. vydání. Plzeň, 2021.

MACHŮ, Eva a Ilona KOČVAROVÁ. *Kvalita školy z hlediska péče o nadané žáky*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2013, ISBN 978-80-7454-316-6.

Mertin, Václav a kol. *Integrace žáků se specifickými poruchami učení - od stanovení diagnostických kritérií k poskytování péče všem potřebným žákům: závěrečná zpráva rezortního projektu MŠMT*. Vyd. 1. Praha: Institut pedagogicko-psychologického poradenství České republiky 2007. ISBN 978-80-86856-40-7

MICHALÍK, Jan, Pavlína BASLEROVÁ a Lenka FELCMANOVÁ. *Katalog podpůrných opatření pro žáky s potřebou podpory ve vzdělávání z důvodu zdravotního nebo sociálního znevýhodnění: obecná část*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. ISBN 978-80-244-4654-7.

MICHALOVÁ, Zdeňka. *Speciálně pedagogická čítanka*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2003. ISBN 80-7290-109-5.

MONATOVÁ, Lili. *Pojetí speciální pedagogiky z vývojového hlediska: Hledání počátků*. 1998. Brno: Paido. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-859-3120-6.

MÜLLER, Oldřich, KŘÍŽKOVSKÁ, Petra, JOKLÍKOVÁ, Hana. *Problematika edukace osob s mentálním postižením*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2011, ISBN 987-80-244-2975-5.

NOVOSAD, Libor. *Základy speciálního poradenství*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2006, ISBN 80-7367-174-3.

OKROUHLÍKOVÁ, Lenka. *Notace znakových jazyků*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2015. ISBN 978-80-246-2944-5.

OPATŘILOVÁ, Dagmar a Dana ZÁMEČNÍKOVÁ. *Podpora rozvoje hybnosti osob s tělesným postižením* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2004 [cit. 2022-02-04]. ISBN 978-80-210-7611-2.

PIPEKOVÁ, Jarmila, ed. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. 2., rozš. a přeprac. vyd. Brno: Paido, 2006. ISBN 80-7315-120-0.

RŮŽIČKOVÁ, Veronika. *Integrace zrakově postiženého žáka do základní školy*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006. ISBN 80-244-1540-2.

SLÁNSKÁ BÍMOVÁ, Petra a Lenka OKROUHLÍKOVÁ. *Rysy přirozených jazyků: český znakový jazyk jako přirozený jazyk; Lexikografie: slovníky českého znakového jazyka*. 2., opr. vyd. Praha: Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2008. ISBN 978-80-87153-91-8.

ŠKODOVÁ, Eva a Ivan JEDLIČKA. *Klinická logopedie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-340-6.

TITZL, Boris. *Postižený člověk ve společnosti: Hledání počátků*. 1998. Praha: Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy. ISBN 86039-30-7.

TORÁČOVÁ, Veronika. *Tlumočení pro neslyšící a související legislativa*. 2., opr. vyd. Praha: Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2008. ISBN 978-80-87218-31-0.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Vyd. 4., rozš. a přeprac. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-414-4.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Školní poradenská psychologie pro pedagogy*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-1074-4.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vydání druhé, doplněné a přepracované. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2153-1.

VALENTA, Milan a Oldřich MÜLLER. *Psychopedie: [teoretické základy a metodika]*. 3., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Parta, 2007. ISBN isbn978-80-7320-099-2.

VALENTA, Milan a Petr PETRÁŠ. *Metodika práce se žákem s mentálním postižením*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. ISBN 978-80-244-3311-0.

VÍTKOVÁ, Marie. *Somatopedické aspekty*. 2., rozš. a přeprac. vyd. Brno: Paido, 2006. ISBN 80-7315-134-0.

VOTAVA, Jiří. *Ucelená rehabilitace osob se zdravotním postižením: učební text pro posluchače 1. lékařské fakulty Univerzity Karlovy*. Praha: Karolinum. Učební texty Univerzity Karlovy v Praze. ISBN 80-246-0708-5.

VYSOKAJOVÁ, Margerita. *Hospodářská, sociální, kulturní práva a zdravotně postižení*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-7418-022-4.

WAGNEROVÁ, Petra. *Několik vět o SPMP ČR*. Vyd.1. Praha: SPMP ČR, 2002.

WIENER, Pavel. *Prostorová orientace zrakově postižených*. 3., upr. vyd. Praha: [Institut rehabilitace zrakově postižených UK FHS], 2006. ISBN 80-239-6775-4.

Seznam použitých zahraničních zdrojů

LEONHARDT, Annette. *Úvod do pedagogiky sluchovo postižených: so 44 obrázkami, 15 tabulkami a 77 cvičeními*. Bratislava: Sapientia, 2001. ISBN 80-967-1808-8.

Seznam použitých internetových zdrojů

Zákon č. 561/2004 Sb. Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). *Zákony pro lidi* [online]. ze dne 24. září 2004 [cit. 2021-12-29]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561>

Úmluva OSN o právech osob se zdravotním postižením. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 2020, 13.12.2016, 13.s. [cit. 2021-12-30]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/225526/Umluva_o_pravech_osob_se_ZP.pdf/1e95a34b-cbdf-0829-3da2-148865b8a4a8

Zákon č. 328/2021 Sb. Zákon, kterým se mění zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů. Zákony pro lidi [online]. 18.8.2021 [cit. 2021-12-30]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2021-328>

Zákon č. 155/1998 Sb., o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob. Zákony pro lidi [online]. 11. června 1998 [cit. 2022-01-05]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1998-155>

Vyhláška č. 27/2016 Sb. Vyhláška o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných. Zákony pro lidi [online]. ze dne 21. ledna 2016 [cit. 2021-12-29]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2016-27#cast4>

Mezinárodní klasifikace funkčních schopností, disability a zdraví: MKF [online]. 2. vydání. Praha: Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR, 2020, [cit. 2022-01-16]. ISBN 978-80-247-1587-2. Dostupné z: <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/viwer.html?pdfurl=https%3A%2F%2Fwww.uzis.cz%2Fres%2Ff%2F008317%2Fmkf-cz-002.pdf&cLen=2059182&chunk=true>

INTRODUCTION TO POWERCHAIR HOCKEY. The International Wheelchair and Amputee Sports Federation (IWAS) [online]. Aylesbury: The International Wheelchair and Amputee Sports Federation (IWAS) [cit. 2022-02-01]. Dostupné z: <https://iwasf.com/sports/powerchair-hockey/>

HISTORY. The International Wheelchair and Amputee Sports Federation (IWAS) [online]. Aylesbury: The International Wheelchair and Amputee Sports Federation (IWAS) [cit. 2022-02-01]. Dostupné z: <http://powerchairhockey.org/whatispch/history/>

POWERCHAIR HOCKEY. Česká federace Powerchair Hockey [online]. Praha [cit. 2022-02-01]. Dostupné z: <https://www.powerchairhockey.cz/powerchair-hockey/>

IPCH 2021 Game Rules: GENERAL REGULATIONS. The International Wheelchair and Amputee Sports Federation (IWAS) [online]. Aylesbury: The International Wheelchair and Amputee Sports Federation (IWAS) [cit. 2022-02-01]. Dostupné z: <chrome-extension://efaidnbnmnibpcajpcglclefindmkaj/viewer.html?pdfurl=http%3A%2F%2Fpowerchairhockey.org%2Fwp-content%2Fuploads%2F2021%2F07%2FIPCH-Game-Rules-2021-1.pdf&clen=2155278&chunk=true>

Historie Powerchair Hockey 2002 - 2021. Česká federace Powerchair Hockey z. s. [online]. Praha: Česká federace Powerchair Hockey [cit. 2022-02-01]. Dostupné z: <https://www.powerchairhockey.cz/powerchair-hockey/historie/>

ČESKÁ POWERCHAIR HOCKEY LIGA. Česká federace Powerchair Hockey z. s. [online]. Praha: Česká federace Powerchair Hockey [cit. 2022-02-01]. Dostupné z: <https://www.powerchairhockey.cz/ligova-soutez/>

Činnost ČFPH. Česká federace Powerchair Hockey z. s. [online]. Praha: Česká federace Powerchair Hockey [cit. 2022-02-02]. Dostupné z: <https://www.powerchairhockey.cz/cfph-2/cinnost/>

Stanovy LENOX z.s. Lenox z. s.: *Dokumenty - Lenox z. s.* [online]. Plzeň: Lenox [cit. 2022-02-02]. Dostupné z: <https://lenoxos.cz/wp-content/uploads/2020/03/Stanovy.pdf>

ZEITHAML, RENÉ. *Krajský seminář o zpřístupňování dopravy lidem se zdravotním postižením. Plzeňský kraj – Nejlepší místo pro život* [online]. 2021, 24.11.2021 [cit. 2022-02-03]. Dostupné z: <https://www.plzensky-kraj.cz/krajsky-seminar-o-zpristupnovani-dopravy-lidem-se>

SPORTOVNÍ VOZÍK: Powerchair Hockey. Česká federace Powerchair Hockey z. s. [online]. Česká federace Powerchair Hockey [cit. 2022-02-03]. Dostupné z: <https://www.powerchairhockey.cz/powerchair-hockey/sportovni-vozik-2/>

Příspěvek na péči. Ministerstvo práce a sociálních věcí [online]. Praha [cit. 2022-02-07].
Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/-/prispevek-na-peci>

Invalidní důchod. Měšec.cz: Sociální dávky - důchody [online]. Praha [cit. 2022-02-07].
Dostupné z: <https://www.mesec.cz/socialni-davky/duchody/invalidni-duchod/>

Dobrovolník: Zapoj se. Lenoxos: Powerchair Hockey [online]. Plzeň, 2020 [cit. 2022-02-07].
Dostupné z: <https://ph.lenoxos.cz/zapoj-se/dobrovolnik-osobni-asistent/>

Dokumenty: Zprávy o činnosti. Lenoxos: Powerchair Hockey [online]. Plzeň, 2021, 2011 - 2020 [cit. 2022-02-07]. Dostupné z: <https://ph.lenoxos.cz/lenox/dokumenty/>

Asistent na zkoušku a Asistent v praxi.: Činnost. Lenoxos: Powerchair Hockey [online]. Plzeň, 2021 [cit. 2022-02-07]. Dostupné z: <https://ph.lenoxos.cz/lenox/cinnost/asistent-na-zkousku/>

Pomáháme smíchem: Činnost. Lenoxos: Powerchair Hockey [online]. Plzeň, 2021 [cit. 2022-02-07]. Dostupné z: <https://ph.lenoxos.cz/lenox/cinnost/pomahame-smichem/>

Principy a definice. Sociální podnikání [online]. [cit. 2022-02-08]. Dostupné z: [https://ceske-socialni-podnikani.cz/socialni-podnikani/principy-a-definice "](https://ceske-socialni-podnikani.cz/socialni-podnikani/principy-a-definice)

O nás. Lenoxos: Obchod [online]. [cit. 2022-02-08]. Dostupné z: https://obchod.lenoxos.cz/o_nas/

SEZNAM ZKRATEK

ADHD - porucha pozornosti s hyperaktivitou

ČR - Česká republika

ČD - České dráhy

IQ - inteligenční kvocient

MKF - Mezinárodní klasifikace funkčních schopností, disability a zdraví

SŽDC - Správa železničních dopravních cest

WHO - Světová zdravotnická organizace

IWAS - Mezinárodní federace sportů na vozíku a amputací

z. s. – zapsaný spolek

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Základní nákladové položky hráče věnující se Powerchair Hockey

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Michaela Kovářiková

Obor: Speciální pedagogika – vychovatelství

Forma studia: kombinované studium

Název práce: Integrace osob se zdravotním postižením do společnosti prostřednictvím
Powerchair Hockey

Rok: 2022

Počet stran textu: 42

Počet titulů českých použitých zdrojů: 42

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 1

Počet internetových zdrojů: 24

Vedoucí práce: Mgr. Milan Fleischmann